

અર્હમ્

આદિત્ત જીવન જ્યોતિષ

[ત્રીજી કિરણાવલી]

(૩)

સચિત્ર

પ્રયોજક અને સંપાદક

પ્રો. હીરાલાલ રસિકદાસ કાપડિયા એમ. એ.

પ્રકાશક

જીવનલાલ પનાલાલ

---

૫ સ ૧૮૭૫

વીર સપ્ત ૨૪૬૨.

૧૧ સ ૧૮૯૧

પ્રથમ આવૃત્તિ]

મૂલ્ય રૂ. ૦-૬-૬.

[પ્રતિ ૨૦૦૦

મુદક—રામચંદ્ર યેશુ શેઠે,
 નિર્ભયસાગર મુદણાલય,
 ૨૬૨૮ કોલબાટ ગલી,
 મુખ૨.

પુનર્મુદ્રણ, બાપાતર વચેરેને લગતા તમામ હક્ક પોતાને સ્વાધીન રાખી આ પુસ્તક
 જીવનપાય પનાયાલે જીવનનિવા મનબાર હિલ, મુખ૨વી પ્રસિદ્ધ કર્યું છે

પ્રાપ્તિસ્થાન—

જીવનલાલ પનાલાલ,
 નિગમ બિડંગ,
 કાલબાટવી રોડ,
 મુખ૨.

પિતૃ-સ્મૃતિ

કદી પણ ન વિસરી શકાય એવા
અનેક ઉપકારો જેમણે મારા
ઉપર કર્યા છે
તે

મારાં સ્વર્ગસ્થ પૂજ્ય માતાપિતાના
સ્મરણચિહ્ન તરીકે હું
આર્હત જ્વન જ્યોતિ
પ્રસિદ્ધ
કું
છું.

જ્વનવિદ્યા, મલબાર દિવ, }
મુખ્ય,
ચેત શુક્લ સમગી, }
સિ સં ૧૯૬૦

જ્વનલાલ પનાલાલ

વિષયાનુક્રમ

વિષય	પૃષ્ઠાક
પિતૃ-સ્મૃતિ	૧૩
આમુખ	૫
અનુક્રમણિકા	૧-૭
કિરણો	૧-૪૭
અર્થ-સૂચી	૪૮
પરિગિષ્ટ	૪૯-૫૮

આમુખ

ગુજરાતી અક્ષરજ્ઞાન ધગવતા વિદ્યાર્થીઓથી શરૂ કરી ઉત્તરોત્તર ચઢિયાતી કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓને ઉપયોગી થાય એવી અચ્ચાર કિરણાવલીઓ તૈયાર કરી આપવાનું કામ અમોએ પ્રો હીરાલાલ રમિકદામ કાપડિયા એમ્. એ મહાશયને સોંપ્યું હતું. આ કિરણાવલીઓ પૈકી પહેલી જે કિરણાવલીઓ અમો આભાર અગાઉ પ્રસિદ્ધ કરી ચૂક્યા છીએ, અને આજે આ ત્રીજી કિરણાવલી પ્રસિદ્ધ કરીએ છીએ.

પહેલી જે કિરણાવલીની જેમ પ્રત્યુત કિરણાવલી પણ અમોએ યોગ્ય સુધારા વધાગ તથા સૂચના માટે જુદા જુદા સાક્ષરો ઉપર મોકલાવી હતી જે સાક્ષરોએ અમોને આ કિરણાવલી જોઈ આપી છે એ બધાનો અમે અહીં આભાર માનીએ છીએ અને ભવિષ્યમાં પ્રસિદ્ધ થનાર કિરણાવલીઓમાં પણ પોતાનો સક્રિય સહકાર અમને આપવા અમો તેમને વિનંતિ કરીએ છીએ.

આ ત્રીજી કિરણાવલી માટેના ચિત્રો શ્રીયુત અરવિંદે દોરેલ છે.

પહેલી કિરણાવલીની જેમ બીજી કિરણાવલી પ્રસિદ્ધ થઈ ગયા બાદ અમોએ તેની નકલો અભિપ્રાય તેમજ સૂચન માટે જુદા જુદા મુનિવરો, વિવિધ પાઠશાળાઓના મથાલકો તથા અન્ય જેન તેમજ અજૈન સંજ્ઞાનો ઉપર મોકલાવી હતી. આમાંથી જેઓએ અમને પોતાનો અભિપ્રાય મોકલેલ છે તેઓનો અમે અહીં આભાર માનીએ છીએ. માથે સાથે જે પત્રકારોએ બીજી કિરણાવલીની સમાલોચના પોતાના પત્રમાં પ્રસિદ્ધ કરી છે એ પત્રકારોનો પણ અમે અહીં આભાર માનીએ છીએ.

હાલમાં પહેલી તથા બીજી કિરણાવલી અહીંની બાળુ પતાલાલ પી જૈન હાઈસ્કૂલમાં ધાર્મિક અભ્યાસના પાઠ્યપુસ્તક તરીકે શીખવવામાં આવે છે. વળી કેટલીક પાઠશાળાઓમાં પણ આને ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે અને ઇનામ તરીકે પણ આનો ઉપયોગ કરાય છે.

આ ત્રીજી કિરણાવલીમાં ન્યૂનતા જણાય તો તે સૂચવવા તબક્કોને અમારી ખાસ વિનંતિ છે જેથી બીજી આવૃત્તિમાં તે તરફ બનતું લક્ષ્ય આપી શકાય.

યોજક મહાશયે આર્હત જીવન જ્યોતિને ઉદેશીને તૈયાર કરેલી એક વિસ્તૃત પ્રસ્તાવના, અમારું વક્તવ્ય તેમજ અભિપ્રાયો હવે પછી એક સ્વતંત્ર પુસ્તકરૂપે બહાર પાડવા અમારી ઇચ્છા છે.

જીવનવિદ્યા મનબાર હિલ }
મુબમ્બ. }
- તા ૧-૫-૩૫

જીવનસાલ પનાસાલ

— 22 —

ક્રમાંક	ગિત	પૃષ્ઠાક
૧	શિષ્યોની પરીક્ષા	૧
૨	હવે તો મારું નામ કહો	૨
૩	ખોડ	૩
૪	ખાણેશી	૪
૫	લક્ષ્મીનો નાસ	૫
૬	મતિકમલ	૬
૭	સસવાને બચાવનાર	૭-૮
૮	ગાતા	૮
૯	આહાર (કવિતા)	૧૦
૧૦	અક્ષરો ને અક્ષો	૧૧-૧૨
૧૧	ખાવ્ય કંકા	૧૩
૧૨	હવે તો મને ઓળખી લીધું હશે	૧૪
૧૩	તીર્થકર ભગવાનો	૧૫-૧૮
૧૪	તીર્થકરના કલ્યાણકો	૧૯
૧૫	કમાઈ	૨૦
૧૬	અખાત્રીજ	૨૧
૧૭	દ્વિધો	૨૨-૨૩
૧૮	બેઠદિય	૨૪-૨૫
૧૯	રનાન	૨૬
૨૦	કસત	૨૭
૨૧	તેઘદિય	૨૮-૨૯
૨૨	અતિઓભ	૩૦
૨૩	છગન ગાઘનાળો	૩૧
૨૪	દીનાળી	૩૨
૨૫	જમના	૩૩-૩૪
૨૬	દિલગુરુ	૩૫-૩૬
૨૭	અઉંદિય લાગ ૧ લો	૩૭-૩૮
૨૮	૨ લો	૩૯-૪૦
૨૯	વર્વમાનસ-ગમીની બાવડી	૪૧-૪૨
૩૦	ઘડીભરની ગમન	૪૩-૪૪
૩૧	અપ ત્યા જપ	૪૫-૪૬

પરિશિષ્ટ

ક્રમાંક		પૃષ્ઠાક
૧	નનદાર મન	૪૮-૫૦
૨	પ્રહિષાત્તમન	૫૧
૩	અપ્રભુદિઓ	૫૨-૫૩
૪	નામસ્તન	૫૪-૫૬
૫	અનિચારની ચાર ગાથાઓ	૫૭-૫૮

‘કિરણ ૧ હું. શિષ્યોની પરીક્ષા

ધણું વર્ષો ઉપર એક ગામમાં ક્ષીરકંઢબક નામના ઉપાધ્યાય રહેતા હતા એક વેળા વસુ, પર્વત અને નારદ નામના ત્રણ છોકરાઓ તેમની પાસે અભ્યાસ કરવા લાગ્યા વસુ રાજાનો પુત્ર હતો, પર્વત ઉપાધ્યાયનો પુત્ર હતો અને નારદ બ્રાહ્મણનો પુત્ર હતો ઉપાધ્યાય આ ત્રણેને ખૂબ હેતથી ભણાવતા હતા

એક વાર બે જૈન મુનિઓ ઉડતા ઉડતા એ ઉપાધ્યાયના ઘર ઉપરથી જતા હતા તેમાના એક મુનિએ ત્રણે વિદ્યાર્થીઓને જોઈને કહ્યું કે આમાંથી એકની સદ્ગતિ થશે અને બીજા બેની દુર્ગતિ થશે આ શબ્દો ઉપાધ્યાયને કાને પડતા ત્રણમાંથી કોની સદ્ગતિ થનાર છે એ જાણવાનું તેમને મન થયું તેમણે લોટના ત્રણ ફૂકડા બનાવ્યા અને દરેક વિદ્યાર્થીને એક એક ફૂકડો આપીને કહ્યું કે કોઈ ન દેખે ત્યાં જઈ આવે મારી નાખજો

વસુએ કોઈ અધારી શુદ્ધામાં જઈ ફૂકડાને મારી નાખ્યો પર્વતે કોઈ ખેતરની વાડની ઓથે રહી તેમ કર્યું નારદ જગલમાં ધણે દૂર ગયો પછી જવો તે ફૂકડાને મારવા બચ છે તેટલામાં કોઈ ન દેખતું હોય ત્યાં આવે મારવાનું શુરુદેવે કહ્યું હતું એ તેને યાદ આવ્યું તેણે વિચાર કર્યો કે અહીં ભલે કોઈ ન દેખતું હોય, પરંતુ હું અને પરમેશ્વર તો દેખીએ છીએ તેનું કેમ? કોઈ ન દેખે એવી તો કોઈ પણ જગ્યા જણાતી નથી આમ વિચારી તેણે ફૂકડાને માર્યો નહિ એને લઈને તે ઉપાધ્યાય પાસે પાછો આવ્યો અને બોલ્યો કે શુરુશુ! કોઈ ન દેખે એવું સ્થાન જ મને જણાયું નહિ, એથી મેં આવે માર્યો નથી

વસુએ અને પર્વતે પોતપોતાનો ફૂકડો મારી આવીને એ વાત ઉપાધ્યાયને કહી હતી એથી નારદની વાત સાંભળીને તેમને ખાતરી થઈ કે પોતાના પુત્રની તેમજ રાજપુત્રની માઠી ગતિ થનાર છે, અને નારદની જ સારી ગતિ થનાર છે

કિરણ ૨ જુ. હવે તો મારુ નામ કહો

હુનિયાના દરેક દરેક ભાગમા કોઈ નહિ ને દોઝ મારો કુટુંબી રહે જ છે

મારા વશને આદિ નથી તેમ અત પણ નવી

હુ ધારુ તેવા મારા રૂપો ધડી શકુ છું

બેતબેતામા હુ પોખારા ગણી શકુ છું

બેતબેતામા હુ હાગર થા શકુ છું

મને પગ નવી કે પાખ નથી, છતા હુ ધારુ તેટલી મુમાફરી કરી શકુ છું

તેમા પણ વળી મારો વેગ હુ મારી મરણ મુજબ વધારી કે ઘટાડી શકુ છું

ચાનતી વેળા મારે અવાજ ન જરો હોય તો ન કરુ, અને કરવો હોય

તો કરુ અને તે પણ મને ગમે તેટલો જ

હુ સવલના ઝાટને હવાની શકુ છું

હુ પૂરે ખહારમા હોઈ સારે જે ઝાડ નીચુ નમી અને સવામ ન ભરે

તેને હુ જરૂરથી ઉખેડી નાખુ છું

હુ ગેરહાજર હોઈ છું સારે તમે બેચેન બની બચ્ચો છો

હુ થાક્યાઓનો આરામ છું

હુ વાદળાઓનો રથ છું

વરસાદ મારા કબજામા રહે છે હુ કહુ તો એ વરસે, નહિ તો નહિ

આનજો માણસ પણ મને ઓળખી રાખે છે

નાનુ બાળક પણ મારુ નામ સહેવાઈથી બોલી શકે છે

મારા મહેબ્બાના હને તો તમે મારુ નામ કહો

કિરણ ૩ ભું. ખોડ

નિશાળે જવાનો વખત થઈ, ગયો હતો, છતાં શિરીષને આમ તેમ આટા મારતો જોઈ એના આપા શાંતિલાલે એને પૂછ્યું કે શિરીષ! તું આજે નિશાળે કેમ ગયો નથી?

શિરીષે ગળગળે અવાજે જવાબ આપ્યો કે આપાજી! મારી જીભ તોતડાતી હોવાથી હું ખરાબ બોલી શકતો નથી. એથી મારા વર્ગમાના છોકરાઓ મારા આળા પાડે છે અને મને રોજ ચીડવે છે, તેથી હું આજે નિશાળે ગયો નથી.

શાંતિલાલ—શિરીષ! શું તું પેલા સાત પૂછડિયા ઉદરની વાત બૂલી ગયો છે? જો, તું ચીડાયા કરીશ તો દીખળી છોકરાઓ તને વધારે ચીડવશે અને તું કોઈ નિશાળે જઈ શકીશ નહિ અને એથી તો તારું ભણતર ખગડશે. ગયા જન્મમા તે કોઈ જ્ઞાનીનો અવિનય કર્યો હશે અથવા જ્ઞાનના સાનનોની અવગણના કરી હશે એથી તારી જીભ આ બનમા તોતડાય છે. હવે તું આ ભવમા જ્ઞાનની ખૂબ આરાધના કરીશ અને જ્ઞાની જનોનો વિનય સાચવીશ તો તારું કલ્યાણ થશે.

શિરીષ—આપાજી! તું બીજાના આળા પાડી તેમને ચીડવવાની ટેવ સારી કહેવાય?

શાંતિલાલ—નહિ જ બધા અવયવો ખરાબર હોવા એ પ્રાણની વાત છે. કાંણુ, આંધળા, કૂંઠા, લૂલા, મૂંગા, બહેરા એમ જુદી જુદી જાતના ખોડવાળા માણસો આપણી નજરે પડે છે. આપણે એવાઓની મજકરી ન કરતાં એમની ક્યા ક્યાની જોઈએ. જો શરીર અપંગ હોય તેને બનતી મદદ કરવી જોઈએ. આરે આરે તારી નિશાળના વિદ્યાર્થીઓ તને ચીડવે સારે તું ધ્યાન રાખજે કે શરીરની ખોડ કરતાં ખરાબ ટેવ એ વધારે મોટી ખોડ છે. શરીરની ખોડથી તો માત્ર શરીરની શોભા ઓછી થાય છે પણ ખરાબ ટેવથી તો આખી જીવનની ખરાબ થાય છે.

કિરણ ૪ થુ પાડોશી

શિક્ષક—અપક! પાડોશી કોને કહેવાય?

અપક—આપણા ઘરની આજુબાજુ રહેના લોક આપણા ‘પાડોશી’ કહેવાય

શિક્ષક—તું તેમનો પાડોશી કહેવાય કે નહિ?

અપક—હા, જી

શિક્ષક—અરવિંદ! તને તાતા પાડોશી ગમે છે?

અરવિંદ—હા, જી

શિક્ષક—તેણે કાણ તું કહી શરીર?

અરવિંદ—ગુરુદેવ! મારા પાડોશી સદા આનંદી રહે છે તેઓ અને હેતથી ખોવાયે છે અને મારી સાથે હસીને વાત કરે છે વળી તેઓ મારી ખૂબ અને શાંતિથી સમજાવે છે અને અને સારી મારી શિખામણ આપે છે

શિક્ષક—કંઈ વારુ?

અરવિંદ—આપણે આપણા ઘાત સાદું રાખવા જોઈએ નાક ચોક્કસ રાખવું જોઈએ આપણા ચીપડા રહેવા દેવા ન જોઈએ ચરીંગ બરાબર યોગીને નહાવું જોઈએ વળી જ્યાં લા શુકાય નહિ કે નાક સાદું કરાય નહિ

શિક્ષક—હા! તાતા પાડોશી કેવા છે?

ઉપા—ગુરુજી! મારા પાડોશી ખુબ બધા છે તેઓ કોઈને કનડતા નથી અમારે લા કોઈ માફ પડ્યું હોય તો તેઓ તેની ખબર અત્યંત રાખે છે તેઓ અમને તેમજ બીજાને પણ મદદ કરવા મદા તૈયાર રહે છે

શિક્ષક—આજા પરગજુ પાડોશી કોને ન ગમે? પ્રભાકર! તારા પાડોશી કેવા છે?

પ્રભાકર—ગુરુજી! મારા પાડોશી વાતવાતમા ચીટાઈ જાય છે વળી તેઓ વઢકણા અને ગદા છે અમે એમનાથી કટાણી ગયા છીએ

શિક્ષક—મહેશ! આપણે સાગ પાડોશી ગણાઈએ તે માટે આપણે કેમ વર્તવું જોઈએ?

મહેશ—ઐ સાથે હળીમળીને રહેવું એક બીજાને આહુતા શીખવું અને બનતી મદદ કરવી વળી આપણે કોઈને કંઈ હેરાન કરવા નહિ

કિરણ ૫ મું. લક્ષ્મીનો વામ

એક રાતે લક્ષ્મી દેવી એક શેઠિયાને ઘેર આબ્યા અને ખોલ્યા કે શેઠ! તારુ પુણ્ય હવે પરવારી ગયું છે એટલે હું હવે તારે ઘેરથી થોડા દિવસમા નઘશ એ તારે મારી પાસેથી કંઈ માગવું હોય તો તું તે માગી લે શેઠે કહ્યું કે ઠીક, કાલે સવારે મારા કુટુંબને પૂછીને વિચાર કરી હું તમને કહીશ

સવાર પડતાં શેઠે ખોતાના કુટુંબનાં બધાં માણસોને ખોલાવ્યા અને રાતે બનેલી વાત કહી સભળાવી પછી તેણે લક્ષ્મી દેવી પાસે જ માગવું એ વિષે બધાના મત પૂછ્યા એકે કહ્યું કે હીરા, માણેક, મોતી વગેરે ઝવેરાત માગવું બીજાએ કહ્યું કે કિંમતી લગડાલત્તા અને ઘરેણાગાઠા માગવા ત્રીજાએ કહ્યું કે પુષ્કળ અનાજ માગવું એટલે આપણને ભૂખે મરવાનો વાગે જ ન આવે ચોથાએ કહ્યું કે ભૂખ્યા ભૂખ્યાં પણ ઘરમાં પડી રહેવાય તે માટે મહેલ માગવો પાંચમાએ કહ્યું કે લક્ષ્મી જશે એટલે પગમા જોર નહિ રહે, વાસ્તે વાહન માગવું એ પ્રમાણે જેને જે સૂઝ્યું તે તેણે કહ્યું, પરંતુ શેઠના ધ્યાનમા એકેતુ કહ્યું ઉતર્યું નહિ

અસાર સુધી સૌથી નાના છોકરાની વહુ મૂળી મૂળી બધું સાલજ્યા કરતી હતી શેઠે તેને પૂછ્યું કે બેટા! તારો શો મત છે? તે બોલી કે બાપાજી! લક્ષ્મી જતા લક્ષ્મી વડે મળતી બધી વસ્તુઓ જતી જ રહેશે, વાસ્તે મને તો આપણા કુટુંબમા રહેહું અને સપ રહે એ માગવું ઠીક જણાય છે, કેમકે લક્ષ્મી જવા છતાં એ રહેહું તેમજ સપ રહેશે તો પૈસાદારને જે સુખ મળતું નથી તે આપણને મળશે

વહુની આ વાત શેઠને તેમજ તેના આખા કુટુંબને ગળે ઉતરી રાત પડતાં થોડી વારે લક્ષ્મી દેવી આબ્યા અને તેમણે શેઠને પૂછ્યું કે હે શેઠ! કેમ, પછી શો વિચાર કર્યો? શેઠે કહ્યું કે હે લક્ષ્મી દેવી! જ્યારે તમે જવાનો જ વિચાર કર્યો છે તો મારા કુટુંબમા રહેહું અને સપ રહે એટલું જ હું તમારી પાસે માગું છું

આ સાલળીને લક્ષ્મી દેવીએ ઉત્તર આપ્યો કે હવે મારાથી જવાય તેમ નથી, કેમકે રહેહું અને સપ મારીને તે મને ઉલટી વધારે જકડીને બાધી લીધી છે

‘કિરણ’ ૬ છટ્ટુ પ્રતિક્રમણ

ગુલાબ ને તારા બે બેનપણીઓ થતી હતી એક વેળા ગુલાબ તારાને ઘેર ગઇ અને ખોલી કે તારાં આવ, આપણે રમીએ

તારા—ના, બેન! આજે તો મારે હુમણા મારી બા સાથે ઉપાશ્રયે જવાનું છે, કેમકે આજે અમારો મોટો દિવસ છે. અમે ઉપાશ્રયે પ્રતિક્રમણ કરીશું

ગુલાબ—પ્રતિક્રમણ એટલે શું?

તારા—દિવસમા જે નહારા કામ યથા હોય તેનો પસ્તાવો કરવો અને ફરીથી તેવા કામ ન થઇ જાય તે માટે આનંદ બનવું તે ‘પ્રતિક્રમણ’ કહેવાય છે આ અમારી એક ધાર્મિક ક્રિયા છે લોકો એને ‘પડિક્રમણ’ પણ કહે છે

ગુલાબ—નાનાં તું આ લાવ કપડું શા માટે લઇ જાય છે?

તારા—પ્રતિક્રમણ તેમજ સામાયિક કરતી વેળા પણ અમે આવું કપડું લોઈ ઉપર પાથરીને બેસીએ છીએ અમે આને ‘કટાસણુ’ કહીએ છીએ આની માફક બધા કટાસણુ લાન જ હોતા નથી જો, આ કટાસણાના આગળના ભાગમા કોર છે અમે કટાસણુ પાથરતી વેળા એ કોર આગળ રાખીએ છીએ

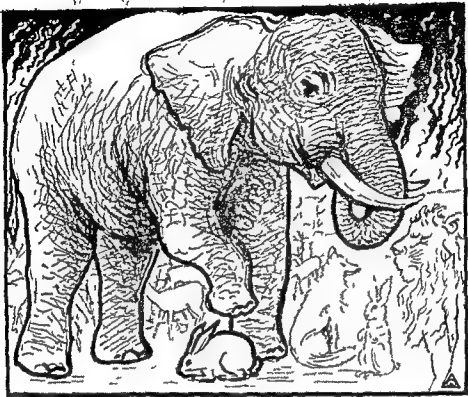
ગુલાબ—નમારા સાનુઓ ખગવમા મોટી પૂજણી જેવું તપે છે તેવું આ નાની પૂજણી જેવું શું છે?

તારા—બેન! અમારા સાનુઓ જે તપે છે ‘તે ‘રજેહરણુ’ કહેવાય છે આ ‘ચગવળો’ છે કટાસણુ પાથયા પહેલા જમીન ચરવળા વડે પૂજવી જોઇએ કોઇ જીવજાતુ હોય તો આ સુંનાળા ચરવળા વડે તેને ઇલા ‘કર્યાં વિના ફર કરી શકાય વળી આ ચગવળો હોય તો પ્રતિક્રમણ કરતાં જરૂર પડે તો જમીન પૂજને કટાસણાની બહાર પણ પગ મૂકી શકાય

ગુલાબ—તું શા માટે કટાસણુ ને ચરવળો લઈ જાય છે તે તો હું સમજી, પરંતુ તું કપડાનો આ નાનો સફેદ કટકો પણ લઈ જાય છે તેનું શું કારણ છે?

તારા—આ ‘ચુદ્ધપતિ’ કહેવાય છે પ્રતિક્રમણ કરવામાં આની પણ જરૂર પડે છે જો, મારી બા મને ખોનાવે છે હવે મારે એની સાથે જવું જોઇએ તું કાને આવજો આપણે રમીશું

કિરણ ૭ મું. સસદીને બચાવનાર

સુમેરુપ્રભ નામનો એક હાથી એક વનમાં રહેતો હતો એક દિવસ વનમાં દૃવ લાગતા એ ખીકનો માર્યો નાહો રસ્તામાં એણે એક સરોવર જોયું દોડતા દોડતા એને તરસ લાગી હતી તેથી એ તેમાં પાણી પીવા ઉતર્યો સરોવરમાં કાદવ ધણો હોવાથી એ તેમાં ખૂચી ગયો પાણી પીવાની વાત તો એના મનમાં ને મનમાં રહી ગઈ અને એને કાદવમાંથી બહાર નીકળવા માટે તનતોડ મહેનત કરવી પડી, પરંતુ તેમાં એ ફાળ્યો નહિ એવામાં બીજો એક હાથી લા આવી ચડ્યો તેણે એને ધાત્રલ કર્યો સુમેરુપ્રભ સાત દિવસ સુધી એની વેદના ભોગવીને મરણ પામ્યો, અને ત્રિવ્યાયળમાં હાથી તરીકે જન્મ પામ્યો એક વેળા દૂરના જગલમાં દાવાનવ જોઈ એને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું અને એને પોતાનો પૂર્વ ભવ યાદ આવ્યો પોતે જે વનમાં રહેતો હતો લા પણ કદાચ દૃવ લાગે તો એથી બચવા માટે એણે એક યોજન જેટલું માંદલું બનાવ્યું એમાં જે કંઈ ઘાસ વગેરે હોતું તે એ ઉખેડી નાખતો.

એક દિવસ એ રહેતો હતો તે વનમાં ભોળાંજોળે દવ લાગ્યો તે વનમાં રહેલા પ્રાણીઓ નાસતા નામતા પેલા માડલામાં આવ્યા પેલો હાથી પણ ત્યાં આવી લાલો મ્લો થોડીક વારે એને પગે ખનવાળ આવ્યો અને એણે એક પગ લાગ્યો કર્યો એટલામાં એક સસલુ એ હાથીના પગ નીચે આવીને બેસી ગયું હાથી પગ નીચે ચૂકવા બંધ છે તેટલામાં એની નજર પેલા સસલા ઉપર પડી એણે વિચાર્યું કે એ હું પગ નીચે ચૂકી દઈશ તો આ સસલુ મરી જશે આથી એ અહીંથી ન ખમ્મે ત્યાં સુધી મારે પગ નીચે ન ચૂકવો

સસલું તો દિવસ ને રાત ત્યાં જ બેસી રહ્યું દાવાનળ શાત પડતા બધા પ્રાણીઓ પોતપોતાને સ્થાને ગયા એટલે એ સસલું પણ ગયું લોહી ફરતું બધું થઈ જવાથી પેલા હાથીનો પગ આટલા વખતમાં બૂઠો પડી ગયો હતો, એથી એ પગ નીચે ચૂકવા જતા હાથી લોચ ઉપર પડી ગયો અને થોડા વખતમાં માલ પામ્યો. એ હાથી મગીને એણે રાજની રાણી ધારિણી દેવીને પેટ પુત્ર તરીકે અવતર્યો એનું નામ 'ત્રિલોકમાર' રાખવામાં આવ્યું સમય જતાં એણે મા બાપની રાજ લઈને પ્રજા મહાવીરવામી પાસે દીક્ષા લઈ પોતાનું જીવન સફળ કર્યું

કિરણ ૮' મુ. દાતણ

કોકિલાને ચાર સતાન હતા. વીરુ, ધીરુ, મધુ ને જયુ તેમાં વીરુ દસ વર્ષની અને મધુ ત્રણ વર્ષની હતી ધીરુ અને જયુ સાત અને પાચ વર્ષના હતા એ ચારે જણા સખીને ચાલતા હતાં કોઈક જ વેળા તેમને માહોમાહે તકરાર થતી એવે વખતે પણ તેઓ અદર, અદર સમજ લેતાં

એક રવિવારે કોકિલાની, પાસે એના ચારે છોકરાં વાતો કરતા બેઠાં હતાં એવામાં એની નાની બેન નિર્મળા પોતાની પુત્રી રાજુલાને લઈને ત્યાં આવી રાજુલાની ઉમર આઠ વર્ષની હતી કોકિલાની નજર એના દાંત ઉપર પડતા જ તે બોલી કે રાજુલા! સારા દાંત કેટલા બધા પીળા પડી ગયા છે! કેટલાક ઉપર તો છારી પણ વળેલી છે શું તું કદી દાતણ કરતી નથી?

એ સાલગીને નિર્મળા બોલી કે રાજુલા! હું તને રોજ ટોકી ટોકીને કહ્યું છું કે તું દાતણનો ફૂલો, કરીને તે, વડે, દાંત ખૂબ ધસ, દાતણ કરતી વેળા પાણીની કળુસાઈ કે ઉતાવળ ન કર વળી દાતણની બે ચીરી કરી બરાબર ઉવ ઉતાર, પરંતુ તું તો એ ગણકારતી જ નથી લે, હવે આ તારાં માસીને આનો જવાબ આપ

રાજુલા કંઈ બોલી નહિ એટલે કોકિલાએ કહ્યું કે રાજુલા! જો, આ તારા ભાઈ બેનના દાંત કેવા ચોક્ખા છે! આપણે દાંત ચોક્ખા ન રાખીએ તો તે જલદી પડી જાયને બોખા થવાય, અને એથી ખાવાપીવામાં ને બોલવામાં પણ હરકત પડે દાંતની સલાખ ન રાખીએ તો તે કોહી જાય પછી એમાં પરુ થાય અને તે પેટમાં જતા, માદા પડાય

રાજુલા—માસી! હવેથી હું જરૂર દાતણ કરીશ

નિર્મળા—જયુ! તું રોજ દાતણ કરે છે?

જયુ—હું ઘણુંખરું ખાવળું તાજુ-દાતણ કરું છું. કોઈ વાર લીમડાનું પણ દાતણ કરું છું

નિર્મળા—ખીજ ઝાડના પણ દાતણો કામ લાગે છે કેટલાક લોકો આવળ, કબોઈ અને કણ્ઝીનો પણ દાતણ માટે ઉપયોગ કરે છે

કિંગ્લુ દ મુ આહાર

(વસતતિવકા)

ખાવુ સુખે કકડતી યદિ ભૂખ લાગે,
 આપી ગરીબ જનને વળી જેહુ માગે
 વ્યાયામ કે શ્રમ પછી કટ' ના ખવાય,
 રાતે ન સોજન વળી કર્યો ચે ફગાય ૧

બોટો ન અજ, નહિ તેમજ છાડશો એ,
 ભેગુ જમો જમણુ તો ભય ચેપનો છ
 વેરાય અજ જમતા હોંક ના ગણાય,
 આહારની વિધિ તજે સુખ કેમ થાય? ૨

ખાવુ ન અજ ખખડી અથવા પંખાળી,
 ખીવુ વળી હુરપડી જમતા ન પાણી
 પીવાય શુદ્ધ રીતિએ જળ એ ગળેલુ,
 એથી વધુ સારસ તો જળ ઉકળેલુ ૩

છીલુ જ સોજન કરો સુખશાતિ ચાહી,
 ઓરો ન અજ ઉદરે જ્યમ ધર્યો ખાહી
 આખ્યા વિના નહિ ગળે જરીકે ઉતારો,
 આહારની સુવિધિ આ મનથી વિચારો ૪

બોવાવવી ન હચકાર્યો ખસસ ખાતા,
 નખાય ના કર્યો સુખે ચીજ માર્ગે જતા
 ખાવી અલક્ષ્ય અથવા ન કુપચ્ચ ચીજ,
 આહારની સુવિધિનુ સમજે જ બીજ ૫

કિણ ૧૦ મું. અક્ષરો ને અંકો

જુદા જુદા દેશોમા જુદી જુદી ભાષા બોલાય છે આપણો દેશ હિંદુસ્તાન ઘણો મોટો હોવાથી આ એક જ દેશમા ઘણી ભાષાઓ બોલાય છે એ બધી ભાષાઓના અક્ષરો અને અંકો લખવાની રીત એક જ નથી, પણ જુદી જુદી છે એ દરેક રીતને આપણે 'લિપિ' કહીએ છીએ પહેલી અને બીજી એ બંને કિણવાલીઓ ગુજરાતી લિપિમા છપાયેલી છે એ લિપિ સિવાય બીજી ઘણી લિપિઓ છે, તેમાથી આપણે અહીં જૈન અને બાળબોધ લિપિનો વિચાર કરીશું આપણા પૂજ્ય મુનિવગેએ જે લિપિમા આપણા ગ્રંથો લખ્યા છે તે 'જૈન લિપિ' કહેવાય છે એ લિપિ મોટે ભાગે બાળબોધ લિપિને મળતી આવે છે બાળબોધ લિપિને 'બ્રાહ્મણી' તેમજ 'દેવનાગરી' લિપિ પણ કહેવામા આવે છે

બાળબોધ તેમજ જૈન લિપિમા નાની લીટી દોરીને દરેક અક્ષરનું માથું બાંધવામા આવે છે ગુજરાતીમા એવું માથું બાંધવામા આવતું નથી, પરંતુ જેમ ગુજરાતી અક્ષરોને કાનો, અન્નજી, વરડું, માત્રા, અનુસ્વાર અને વિસર્ગ લાગે છે તેમ બાળબોધ અને જૈન અક્ષરોને પણ લાગે છે

જૈન અને બાળબોધ મૂળાક્ષરોમા થોડોક તફાવત છે એ ધ્યાનમા આવે તે માટે નીચે જૈન અને બાળબોધ મૂળાક્ષરો આપવામાં આવે છે —

સ્વર

જૈન	અ આ ઇ ઈ ઉ ઊ ઋ ઋ ઌ ઌ ઐ ઔ
બાળબોધ	અ આ ઇ ઈ ઉ ઊ ઋ ઋ ઌ ઌ ઐ ઔ

વ્યંજન

જૈન	ક ખ ગ ઘ ઙ ચ ટ ઠ ડ ઢ ણ ત થ દ
બાળબોધ	ક ખ ગ ઘ ઙ ચ ટ ઠ ડ ઢ ણ ત થ દ
જૈન	ધ ન પ ફ વ જ મ ય ર લ્ વ્ શ્ પ્ સ્ હ્
બાળબોધ	ધ ન પ ફ વ મ ય ર લ્ વ્ શ્ પ્ સ્ હ્

જે જે એથી વધારે વ્યંજનો મળીને બનેલા અક્ષરને 'બોડાક્ષર' કહેવામાં આવે છે જૈન લિપિમા ઢેટલાક બોડાક્ષરો ખાસ જુદી રીતે લખાય છે.

॥૬૬॥ નૈનમસિઠં અઆઈઈનકરુકૃવૃવૃ

એનુનુઅઅ. કરવગઘડ ચઠઝઞઞ ટઠનુઠણ
તથદધન પફબ્જમ યરલવ શષસહ લ્લંઢાઞા

ક્રકગગઘડ ચ્ચઞ્ઞાઞ્ઞા દૃઠનુઠણ
ત્તઢ્ઢનુ ણ્ણફ્ફઞ્ઞમ્મ ય્યરલ્લવ શ્શષ્ષસહ

કરવગઘડ ચ્ચઞ્ઞાઞ્ઞા દૃઠનુઠણ તથદ
ધન પ્રકબ્જમ ય્યરલ્લવ અપ્રસજા

કરવગઘડ દૃઠનુઠણ દૃઠનુઠણ દૃઠનુઠણ
નૃ વૃકૃવૃત્તમ્ વૃત્તવ શ્વૃસહ

કવચ્ચગ્ગ્યઘ્યઙ્ગ્ય વ્યગ્ગ્યગ્ગ્ય વ્યગ્ગ્ય
ગ્ગ્ય ત્યથ્થઘ્ઘ્યન્ય પ્યપ્યવ્યત્તમ્ય વ્યત્તવ્યવ્ય
ચ્ચષ્ષસ્યહ

આપણે સા આ પાંચ બતનાં કંઠા નીચાની મૂર્તિ કે પહેલા ૫૬૨
કંઠાની શરૂઆતમા બે લીટી છે એના પછી કંઠા ૭ કે બને મીઠાઈ
વચ્ચેના ચિહ્નને 'સલે' તરીકે અને મીઠા પછી ૨૮૦૦ . . .

કિરણ ૧૦ મુ. હવે તો મને ઓળખી લીધું હશે
મારા વિવિધ નામો છે

તેમાના એક નામના તો અનેક અર્થાં થાય છે

જમીન કરતા મારી મિત્ર ત વધારે છે

ગામે ગામ મારું નાનું મોટું થાપું છે

મારા બિન્દુ જેટલા ભાગમાં હવેરો જીવો વસે છે

મારા ઉપર તરનાર આવી શકે નહિ

મને કોઈ બાધી શકે નહિ

મારામાં ઝાડોને વસડી જવાનું બળ છે

હું જુદી જુદી રીતે ગાઈ શકું છું

મને પત્થરો ધડવાનો શોખ છે

મને મારા આકારનો મોહ નથી

તમારી મરજી પડે તેવો તમે મારો આકાર ધરી શકો છો

હું સાધારણ રીતે પ્રનાટી છું, ધના ધન કે વાયુરૂપ પણ ધારી શકું

હું દરેકની સાથે હળીમળીને ચાલુ છું

તમે મને બહુ તપાનો તો હું હડી બેઠું

હું ગમે તેવી મરત્ત સ્ત્રીને ઠડી 'કરી શકું છું

મારા વિના કોઈને ચાલે નહિ

માછનાનાં તો ખાર જ વાગી બંધ

મારા પેટમાં લાકડી ખોલો તો એ લાકડી વાકી કેળાય

હું આરસાની જેમ પ્રતિબિંબ ઝીલું છું

હવે તો તમે મને ઓળખી લીધું હશે

કિરણ ૧૩ મું. તીર્થંકર લગવાનો

એક વેળા સુમતિને એની ક્રોધયાત બેન પ્રભા મળવા આવી એ બે બેનો વચ્ચે એક બીજના અભ્યાસ વિષે વાત ચાલતા સુમતિએ પ્રભાને પૂછ્યું કે તીર્થંકર કોને કહેવાય તે તું જાણે છે?

પ્રભા—ના હું તો એ બગબર જાણતી નથી તમે અને એ સમજાવશો?

સુમતિ—હા, સાંભળ તીર્થંકર પ્રભુ પૂરેપૂરું સ્વરૂપ તો કોઈથી કહેવાય તેમ નથી, છતાં મારા બાપાજી પાસેથી મેં જે કાંઈ સાંભળ્યું છે તે હું તને કહું છું એ તો તું શીખી જ ગાજ હોને કે પરમેશ્વર બધું જાણે છે

પ્રભા—હા

સુમતિ—પરમેશ્વર દેહવાળા પણ હોય છે અને દેહ વિનાના પણ હોય છે દેહ વિનાના પરમેશ્વરને આપણે 'સિદ્ધ પરમાત્મા' એ નામથી ઓળખીએ છીએ એમને વિષે વિશેષ વાત તો હવે પછી તને સમજાવશે

તીર્થંકર પરમેશ્વર છે, પરંતુ તેઓ સિદ્ધ પરમાત્માની પેઠે દેહ વિનાના નથી તેઓ તો દેહવાળા છે તેમનામાં એકે અવગુણ નથી તેઓ ગુણના ભંડાર છે. વળી તેઓ પરમેશ્વર હોઈ બધું જાણે છે તેમના સિવાયના બીજા પણ ટેટલાક મહર્ષિઓ બધું જાણે છે એવાને આપણે 'સામાન્યકેવલી' કહીએ છીએ તીર્થંકર અને સામાન્યકેવલીમાં જ્ઞાન તો સન્ન હોય છે, પરંતુ તીર્થંકરનું પુણ્ય સામાન્યકેવલીથી વધારે હોય છે વળી દરેક તીર્થંકરને જન્મણી બધ ઉપર કોઈ નહિ ને કોઈ જાતનો આકાર હોય છે આપણે એને 'લાઇન' કહીએ છીએ

તીર્થંકરનું બીજું નામ અરિહત છે તેઓ આપણા ભારતવર્ષમાં સદા હોતા નથી આપણા છેલ્લા તીર્થંકર મહાવીરસ્વામીને યદ્ય ગયાને આજ લગભગ પચીસ સો વર્ષ થયા છે આટલા વર્ષોમાં આપણા દેશમાં બીજા એક તીર્થંકર થયા નથી તેમજ હજી હજારો વર્ષો સુધી કોઈ તીર્થંકર થનાર નથી

પ્રભા—મહાવીરસ્વામીની પૂર્વે કોઈ તીર્થંકર થયા છે?

સુમતિ—હા, ઘણાં

પ્રભા—એમના નામો મને કહેશો?

શ્રીકપભનાથથી મોડીને શ્રીમહાવીર

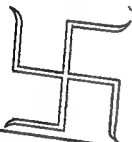
૧

૨

૩

૭

૮

૯

૧૩

૧૪

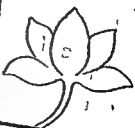
૧૫

૧૯

૨૦

૨૧

૧ બળદ
૭ સાધિયો

૧૩ ભુડ

૧૯ કુલ

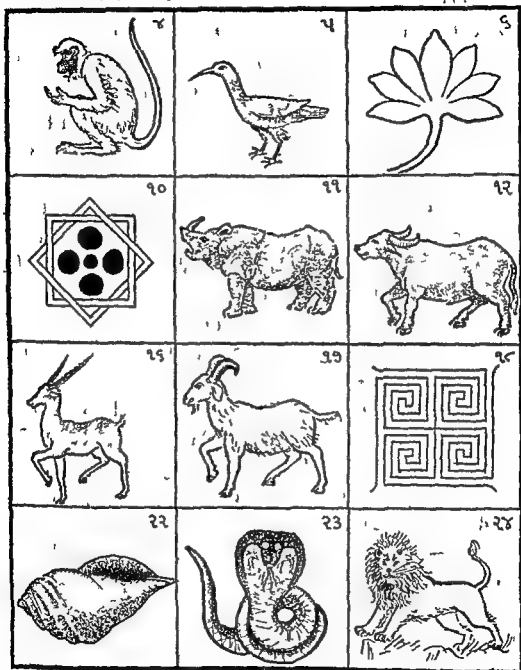
૨ હાથી

૮ ચંદ્ર

૧૪ પાલક

૩ ઘોડો

સ્વામી મુધીના ૨૪ તીર્થકરોનાં લાંછનો

૪ વાહરો.

૧૦ શ્રીવત્સ

૧૬ હરણ

૨૨ શખ.

૫ કૌચ

૧૧

૧

૬ યમ

૧૨ ખાડો

૧૮ નવાવર્ત

૨૪ સિંહ

સુમતિ—બધાના નામ તો હું બાવતી નથી, પરંતુ અમુક કાળમા આપણુ આ ભારતવર્ષમા ચોવીસ ચોવીસ તીર્થકરો ચાય છે એ પ્રમાણે જે છેલ્લા ચોવીસ તીર્થકરો થઇ ગયા છે તેમના નામો હું તને કહુછુ તે સાલજી

(૧) ઋષભ, (૨) અજિત, (૩) સભવ, (૪) અભિનદન, (૫) સુમતિ, (૬) પદ્મપ્રભ, (૭) સુપાર્શ્વ, (૮) ચદ્રપ્રભ, (૯) સુવિધિ, (૧૦) શીતળ, (૧૧) ત્રેયાસ, (૧૨) વાસુપૂજ્ય, (૧૩) વિભજ, (૧૪) અનત, (૧૫) ધર્મ, (૧૬) શાન્તિ, (૧૭) કુચુ, (૧૮) અર, (૧૯) મરિચ, (૨૦) અનિસુવત, (૨૧) નમિ, (૨૨) નેમિ, (૨૩) પાર્શ્વ અને (૨૪) વર્ધમાન

મામાન્ય રીતે આપણે આમાના ૬ કો, ૮ મા, ૧૨ મા, ૨૦ મા અને ૨૪ મા તીર્થકરોના નામ સાથે 'સ્વામી' શબ્દ અને બાકીના તીર્થકરોના નામ સાથે 'નાથ' શબ્દ લગાડીને બોલીએ છીએ કટલીક વાર નાથ અને સ્વામીને બદલે 'દેવ' શબ્દ પણ વાપરીએ છીએ

પ્રશ્ન—પણ આમા મહાવીરસ્વામીનું નામ કેમ ન આવ્યું ?

સુમતિ—વર્ધમાનસ્વામીનું બીજું નામ મહાવીરસ્વામી છે વળી વીર, દેવાર્ય, શાતનદન એવા પણ એમના બીજા નામો છે

પ્રશ્ન—મહાવીરસ્વામીની પેઠે અન્ય કોઇ તીર્થકરના બીજા નામો છે ?

સુમતિ—હા ઋષભનાથને વૃષભસ્ત્રેવ, આદિનાથ, આદીશ્વર અને યુગાદિદેવ પણ કહેવામા આવે છે એવી રીતે ત્રેયાસનાથનું બીજું નામ શ્રેયોનાથ, અનતનાથનું અનતજિતસ્વામી, સુવિધિનાથનું પુષ્પદત્ત, અનિસુવતસ્વામીનું સુવતસ્વામી અને નેમિનાથનું અરિષ્ટનેમિ છે

પ્રશ્ન—આદીશ્વર, શાન્તિનાથ, નેમિનાથ, પાર્શ્વનાથ અને મહાવીરસ્વામી એ નામ તો મેં ઘણી વાર સાંભળ્યા છે

કિરણ ૧૪ મું. તીર્થંકરનાં કલ્યાણકો

સરજ ઉગવાની તૈયારીમાં હતો પૂર્વ દિશામાનુ આકાશ લાલ બનતુ જતુ હતું એવામાં સૌદામિની જગી ઊઠી તેણે બેચુ તો તેનો મોટો બાધ જયત લખવા બેસી ગયો હતો એ બેધને સૌદામિનીએ અને પૂજ્ય કે મોટા બાધ તમે શુ લખો છો?

જયત—હુ કલ્યાણક વિષે એક લેખ લખુ છુ

સૌદામિની—કલ્યાણક એટલે શુ?

જયત—આપણા તીર્થંકરોની જીવિનીના અમુક અમુક પ્રસંગો 'કલ્યાણક' કહેવાય છે એવા પ્રસંગે આખી દુનિયામાં બધા જીવોને આનંદ મળે છે, તેમજ બધે અજવાળુ અજવાળુ થઈ રહે છે

સૌદામિની—મોટા બાધ! કલ્યાણક કેટલા છે?

જયત—પાંચ

સૌદામિની—કયાં, કયાં?

જયત—(૧) અયન, (૨) જન્મ, (૩) દીક્ષા, (૪) કેવલજ્ઞાનેની પ્રાપ્તિ અને (૫) મોક્ષ

સૌદામિની—આ બધું તમે અને સમજાવશો?

જયત—હા, સાંભળ 'તીર્થંકર પ્રભુ પૂર્વના લવમાં મોટા ભાગે સ્વર્ગમાં હોય છે 'સાંથી આયુધ્ય પૂરુ થતાં તેમણે માતાના ગર્ભમાં આવવું તે 'અયન' કહેવાય છે ગર્ભમાં રહેવાનો વખત પૂરો થતા માતાની કૃપાથી બહાર નીકળવું તે 'જન્મ' કહેવાય છે સાધુ બનવું તે 'દીક્ષા' કહેવાય છે કોઈ પણ કાળની કોઈ પણ વસ્તુ બાણ બહાર ન રહે એવું જ્ઞાન તે 'કેવલજ્ઞાન' કહેવાય છે, અને તે મેળવવું તે 'કેવલજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ' કહેવાય છે જન્મ, મરણ તેમજ શરીરથી મુક્તિ મોક્ષ તે 'મોક્ષ' કહેવાય છે

તીર્થંકર પ્રભુનાં પાંચે કલ્યાણકો ઇન્દ્રો અને બીજા દેવો સારી રીતે જાણે છે.

કિન્નર ૧૫ મું દગાઈ

સુશીલાને કુસુમ અને નલિની નામની બે પુત્રીઓ હતી તેમા કુસુમ
૫૬૨ વર્ષની અને નલિની આત વર્ષની હતી એક દડાદો નલિની એની મોટી
બેન કુસુમ માથે ઉપાગથેથી પાછી ફરતી હતી તેવામાં એની નજર એક દોમ્બી
ઉપર પડી એ દોમ્બીની આખમાથી બોર બોર જેવડા આનુઓ પડતાં હતા તે
જોઈને બંને બેનોને ઘણા આવી નનિનીએ દોસીને પૂછ્યું કે તમે કેમ રહો છો?

દોસી—એક માણસ અને છેતરી ગયો તે મારી બાપ ફરીઓ હા ગયો
અને મને ખોટો અડધો પોરવી ગયો.

કુસુમ—આમ છેતરનારનું શું સહ થાય?

નલિની—દોસીમા! એ અડધો મને બતાવો.

દોમ્બી—હો બેન! જુઓ

નલિનીએ અડધો હાથમા લીધો, પરંતુ તેને કંઈ ફેર જણાયો નહિ એ
ઉપરથી કુસુમે તે તપસ્યો તો તેને આવ્રમ પડ્યું કે પૈમા ઉપર પારો મઠાવેલો
હતો એટલે મળી રીતે એની કિંમત દોડિયા જાટલી હતી

સુશીલાએ કુસુમને ગાયને ઘામ નાખવા માટે એક બેઆની આપી હતી
કુસુમે તે બેઆની દોસીને આપી દીધી દોસીએ એના બઢ્યામા ફેરીઓ
આપવા માંડી, પરંતુ કુસુમે તે લીધી નહિ દોમ્બીએ ખૂબ આમહ ફરી એક
ફેરી નલિનીના હાથમા મૂકી અને બેનોને 'હવે તમારું સવું કરે' એવો
આશીર્વાદ દીધો. એ પછી બંને બેનોએ ૫૦ તરફ આવવા માંડ્યું

ધેર પહોંચતા નનિનીએ પોતાની બાને બધી વાત કહી. એ સાંભળીને તે
નજી થઈ અને તેણે કુસુમને કહ્યું કે બેન! તે દોસીને બેઆની આપી તે સારું
કર્યું હું તને આ બીજી બેઆની આપું છું દોઝ લવા, લગડા કે અપગ માણસો
મળે તો તેમને જરૂર પાછ પૈસો આપજે આપણે જૈન છીએ દીન અને કુખીને
મહાપ કરવી એ આપણી ફરજ છે. લાર પડી સુશીલાએ નનિનીને સમજાવ્યું
કે આપણે કોઈને છેતરવા નહિ, નહિ તો તેમને કુખ થાય વળી જુદું બોલીને
લોકોને જૂનાવામા પાહવા નહિ, કેમકે એમ કરવાથી તેમને જુકસાન થાય છે
અને આપણી આજ્ઞા બચ છે, વાસ્તે એવું ખરાબ કામ કરી કરવું નહિ

કિરણ ૧૬ મું. અખાત્રીજ

સુરેશ—ગુરુજી! આપણે અખાત્રીજને જૈન તહેવાર કેમ ગણતા હોઈશું વારુ?

ગુરુ—એ તહેવારને આપણા પ્રથમ તીર્થંકર શ્રીઋષભદેવના જીવન સાથે સંબંધ છે.

ઋષભદેવે દીક્ષા લીધી ત્યારે તે વખતના લોકો આપણા જૈન સાધુના આચારથી બાણીતા ન હતા એથી એક વરસ સુધી એ પ્રભુને શુદ્ધ અન્ન અને બળ ન મળ્યા.

એક વેળા તેઓ પોતાના પૌત્ર અને બાહુબલિના પુત્ર સોમપ્રભની રાજધાની ગંગપુરમાં આવી ચડ્યા ત્યાં કોઈએ તેમને રત્નો આપવા માંડ્યા તો કોઈએ તેમને વસ્ત્ર આપવા માંડ્યાં કોઈએ હાથી આપવા માંડ્યો તો કોઈએ તેમની આગળ ઘોડા ધર્યા, પરંતુ કોઈએ પણ તેમને યોગ્ય આહાર આપ્યો નહિ એથી કંઈ પણ લીધા વિના તેઓ ઘેર ઘેરથી પાછા ફરતા હતા એને લીધે આખા નગરમાં કોળાહળ થયો અને તે સોમપ્રભના પુત્ર ત્રેયાસના સાબળવામા આવ્યો. તપાસ કરતાં તેને ખબર પડી કે પોતાના પ્રપિતામહુ શ્રીઋષભદેવ નગરમાં આવ્યા છે ત્રેયાસે રાજકુમાર હોવા છતાં જોડા પહેર્યા વિના અને છત્રી લીધા વગર હૃષિકેર એમના દર્શન માટે દોડ્યો તેણે જાણે એ પ્રભુને વિનયથી વદન કર્યું એમનું મુખકમળ ધારી ધારીને જોતા તેને પોતાનો સાધુ તરીકેનો પૂર્વ ભવ યાદ આવ્યો. એવામા એક માણસે શેરડીના રસથી ભરેલા ઘડાઓ એ રાજકુમારને ભેટ આપ્યા એ રસ જૈન સાધુને ખપે તેમ હોવાથી તેણે શ્રીઋષભદેવને તે સ્વીકારવા વિનંત્યા પ્રભુએ, ખોબો ધર્યો, કેમકે તીર્થંકરો પાત્રો રાખતા નથી ત્રેયાસે તેમાં રસ રેડતો ગયો, પરંતુ તેનું એકે દીપ્ત પ્રભુના ખોબામાંથી જમીન ઉપર ન પડ્યું પ્રભુએ એક વરસના ઉપવાસનું એ રસ વડે પારપુ કર્યું એ સમયે આકાશમા દેવોએ દુકુલિ વગાડી, રત્નોની, પાંચે વર્ણના પુષ્પોની તેમજ સુગંધી જળની વૃષ્ટિ કરી અને રંગબેરંગી વસ્ત્રો ઉછાળ્યા એ અક્ષય દાન દેવાનો ખનાવ વૈશાખ શુદ્ધ ત્રીજને દિવસે બન્યો તેથી એ દિવસને ‘અક્ષયતૃતીયા’ અથવા ‘અખાત્રીજ’ કહેવામા આવે છે.

દિરણ ૧૭ મું. ઇન્દ્રિયો

આ દુનિયામાં જે જે પદાર્થો આપણા જેવાની નજરે પડે છે, તે દરેકને સ્પર્શ, સ્પર્શ, ગંધ અને રંગ હોય છે જ આવા પદાર્થોને 'પુદ્ગલ' કહેવામાં આવે છે દરેક પુદ્ગલમાં રંગ હોવાથી તે 'રૂપી' અથવા 'મૂર્ત' કહેવાય છે કોઈ વેળા મૂર્ત પદાર્થમાં રસ વગેરે બહુ જ મદ હોય તો આપણને તેનો ઝટ ખાવા આનંદો નથી

જેની મદદથી આપણે મૂર્ત પદાર્થો સંબંધી જ્ઞાન મેળવીએ છીએ તે 'ઇન્દ્રિય' કહેવાય છે આવી ઇન્દ્રિયો કુલ પાંચ છે (૧) ચામડી, (૨) જીભ, (૩) નાક, (૪) આંખ અને (૫) કાન સમૃત સાધનાઓ ઇન્દ્રિયોને અનુક્રમે ત્વચા, રસન, ગ્રાણી, નેત્ર અને કર્ણ કહેવામાં આવે છે ત્વચા ઇન્દ્રિયનું બીજું નામ 'સ્પર્શન ઇન્દ્રિય' છે

સ્પર્શન ઇન્દ્રિય વડે ટાકો, જીનો વગેરે જુદી જુદી જાતનો સ્પર્શ જાણી શકાય છે રસન ઇન્દ્રિય વડે ખાટો, ખાગે વગેરે રસ પાતળી શકાય છે ગ્રાણી ઇન્દ્રિય વડે સારી નામી ગંધનું જ્ઞાન થાય છે નેત્ર ઇન્દ્રિયની મદદથી લાલ, લીલા વગેરે રંગનું જ્ઞાન થાય છે કર્ણ ઇન્દ્રિયની મદદથી આપણે સાંભળી શકીએ છીએ

જે ઇન્દ્રિય વડે જેનું જ્ઞાન થાય તે તે ઇન્દ્રિયનો 'વિષય' કહેવાય છે જેમકે સ્પર્શન ઇન્દ્રિય વડે સ્પર્શનું જ્ઞાન થતું હોવાથી સ્પર્શ એ સ્પર્શન ઇન્દ્રિયનો વિષય કહેવાય છે આ પ્રમાણે રસન ઇન્દ્રિયનો વિષય રસ, ગ્રાણી ઇન્દ્રિયનો વિષય ગંધ, નેત્ર ઇન્દ્રિયનો વિષય રંગ અને કર્ણ ઇન્દ્રિયનો વિષય શબ્દ છે

આ ઉપરથી સમજાશે કે સ્પર્શ, રસ, ગંધ, રંગ અને શબ્દ એમ પાંચ જાતના વિષયો છે તેમાં શબ્દના ત્રણ પ્રકારો પડે છે (૧) સચિત્ત, (૨) અચિત્ત અને (૩) મિશ્ર સજીવ પદાર્થોમાંથી નીકળતો શબ્દ 'સચિત્ત', અજીવ પદાર્થોમાંથી નીકળતો શબ્દ 'અચિત્ત' અને જીવના પ્રાણીમાંથી અજીવ પદાર્થોમાંથી નીકળતો શબ્દ 'મિશ્ર' કહેવાય છે જેમકે જીવે બોલેલો શબ્દ 'સચિત્ત', એક ઘડો બીજા ઘડા સાથે અથડાતા ઉત્પન્ન થતો શબ્દ 'અચિત્ત' અને મોટેથી વગાડાતા બ્યુગવગાથી નીકળતો શબ્દ 'મિશ્ર' છે

આપણે બીજી કિસ્સાવધીમાં શીખી ગયા છીએ તેમ સ્પર્શના ૮, રસના

૫, ગદ્યતા ૨ અને રગના ૫ પ્રકારો પડે છે એમાં શબ્દના ઉપર ગણુવેલા સચિત્ત, અચિત્ત અને મિશ્ર એમ ત્રણ પ્રકારો ઉમેરતા પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયોની સખ્યા કુલ ૨૩ની થાય છે

દરેક ઇન્દ્રિયની શક્તિ જુદી જુદી છે સામાન્ય રીતે એક ઇન્દ્રિય ગમે તેટલી શક્તિવાળી હોય તો પણ તે બીજી ઇન્દ્રિયનું કાર્ય કરતી નથી કેટલાક મહર્ષિઓની વાત જુદી છે તેઓ તો એક ઇન્દ્રિય વડે પણ બીજી ઇન્દ્રિયનું કામ કરી શકે છે આપણે એમને 'સલિન્નશ્રોત લબ્ધિવાળા' કહીએ છીએ વળી તીર્થંકર તેમજ સામાન્યકેવલીને કોઈ પણ વિષયનું જ્ઞાન થવામા ઇન્દ્રિયની મદદ લેવી પડતી નથી તેમને દરેક વિષયનું જ્ઞાન આપોઆપ યદ્ય જાય છે દેહ વગરના પરમેશ્વરને તો ઇન્દ્રિયો હોતી જ નથી એટલે એમનું જ્ઞાન ઇન્દ્રિયના ઉપર આધાર રાખતું નથી એ દેખીતી વાત છે

કિંગ્ડમ ૧૯ મુ મનાન

આપણી આમડીમા અનેક છિદ્રો છે એમા થાને શરીરમાનુ એ તેમજ એમાનો ઝેરી વાયુ બહાર નીકળે છે આ ઉપરાંત એ છિદ્રો વાટે ઓક્ષી હવા શરીરમા દાખલ થાય છે આ ઉપરાંતી નમનસે કે આમડી પરના છિદ્રો પૂરાયેલા નહે તો આપણી તદ્દર-તીને નુકસાન પહોંચે આપણા રાગીરના છિદ્રો ખુલ્યા રહે એ માટે આપણે રોજ ઓક્ષા પાણીથી નાહવું જોઈએ

નાહવા નેનતા પહેલા આસપાસની જમીન જેવી જોઈએ ન્યા કીટી, મકોડા વગેરે જીવ-જીવો હોય ત્યાં નાહવા બેસવું નહિ વળી તળાવ કે કુડમાં પડીને કે એની તદ્દન પાસે બેસીને પણ નાહવું નહિ, નહિ તો નાહેલું પાણી પાછું એમા જાય અને એથી એમાનું પાણી મેલુ થાય

લઘુશકા કે દીર્ઘશકા પતાનીને નાહવા બેસવું જોઈ નહોતને તરત જ એ કુદરતી હાજતો માટે જવું ન પડે

કેટલાક લોકો નહોતી વેળા રાસીર ઉપર ગમે તેમ પાણીના લોટા ફેડે છે અને નહોતું લીંડુ એમ માને છે, પણ એથી કંઈ લાભ નથી

નહોતી વખતે આપણે શરીરને ખરાબર યોગ્ય જોઈએ અને નહોતી પછી ખડખડા કપડાથી શરીરનો દરેક ભાગ ભારે દબાવી નાખવો જોઈએ તેમ કરનાથી આમડી ઉપરનો મેલ નીકળી જાય એના છિદ્રો ખુલ્યા થાય છે

લોગન કર્યા પછી તરત જ નાહવું નહિ, કેમકે તેથી અપચો થાય વળી ખૂબ યાદી ગયા હોઈએ ત્યાર પછી તરત જ નાહવું નહિ નવાનમા વહેવા ખાલી પેટે નાહવું લાભકારક છે

કિરણ ૨૦ મુ. કસરત

આજે યોગાનમાં જે પ્રખ્યાત મદલોની કુસ્તી થવાની હતી એથી લોકોનાં ટોળે ટોળાં એ તરફ જતાં હતાં ઋષભદાસ એના પુત્ર ભરતને લઈને ઘેરથી જઈ વહેલા નીકળ્યા હતા તેથી કુસ્તી બરાબર જોઈ શકાય એવી સારી જગ્યા તેમને મળી હતી વખત થતાં બંને મદલો યોગાનમાં આવી પહોંચ્યા અને તેમણે કુસ્તીની શરૂઆત કરી થોડી વાર સુધી તો કોઈ એક બીજાને હરાવી શક્ય નહિ, પરંતુ આખરે એક મદલની જીત થઈ

બંને મદલોના શરીરનો ખાધો ઘણો સારો હતો તેમનું દરેક અવયવ બરાબર વિકાસ પામી મજબૂત બનેલું હતું એ જોઈને ભરતે કહ્યું આપાજી ! આ જે મદલોના શરીર કેવાં સરસ છે ! શું પહેલેથી જ એમના શરીર આવા હશે ?

ઋષભદાસ—ના એ તો એમણે અખાડામાં નિયમસર કસરત કરીને આવા શરીર બનાવેલા છે નિયમિત રીતે કસરત કરવાથી શરીરમાંનું ઊંડું પરસેવારૂપે બહાર નીકળી જાય છે વળી શરીરના ખંડા ભાગોમાં લોહી જોઈએ તેવું ફરવા માટે છે, અપચો દૂર થાય છે, ભૂખ કંકડીને લાગે છે અને ખોરાક બરાબર પચે છે એથી દરેક દરેક અવયવ પોષાય છે, તદુરતી જળવાઈ રહે છે અને તાકાત વધે છે આખો દિવસ શરીરમાં સ્ફૂર્તિ રહે છે અને રાતે સારી પેઠે જાંઘ આવે છે વળી શરીરમાં ચરબી હોય તો તે કસરત કરનાથી ઓછી થઈ શરીર ધાટીલું બને છે

કસરત કરવી એ આપણી ફરજ છે જ્યો શરીરે નબળા રહે છે તેઓ પોતાના કુટુંબને અને દેશને ભારરૂપ બને છે જમનાથી અખાડામાં કે કસરત ગાળામાં ન જવાય તેમ હોય તેમણે ઘેર દડા, બેઠક અથવા એવી જાતની કોઈ કસરત કરવી જોઈએ છેવટે કંઈ જ ન બને તો જ્યાં ખુલ્લી હવા મળે ત્યાં દરરોજ ફરવા જવું જોઈએ

ભરત—આપાજી ! હું કાલથી અખાડામાં જઈશ

ઋષભદાસ—બહુ સારું એથી તારું શરીર સુધરશે

કિંગ્ડમ ૨૧ મુ. તેજદિય

પુષ્પા! તારા હાખવા વધ રહે એટલે માલુ છોરજે મેં અગીઠા પવાળી રાખ્યા છે

કેમ, બા! આજે માલુ યોગનાનુ છે?

હાલતો ભેની, પરમ દિવસે વખત ન મળ્યો એટલે એ ન યોગાય કાને તો આઠમ હતી એટલે માલુ કેમ યોગાય? આજે મને નનરાશ છે કાને નવગરા ન પણ મળે અને એમ ને એમ માલુ યોગવાનુ રહી જાય

બા! તેમા શુ વડ ગયુ?

ધારુ દિવસ સુધી માલુ ન યોગાય તો ખોડો થાય પડી એમા લીખ પડે અને તેમાથી જુ થાય અને તે ચટકા દે

આ પ્રમાણે સતજિની અને એની પુત્રી પુષ્પા વચ્ચે વાતચીત ચાલતી હતી તેમામા પુષ્પાના મામી માવતી લા આની પહોંચ્યા તેમણે પુષ્પાને પૂછ્યુ કે તુ ગી વાન કરે છે?

પુષ્પા—વોડે વોડે દહાડે માલુ જતાજન ન યોગાય તો જુ પડે એમ બા મને સમજાને છે

માવતી—ખરી નાત નળી લોકો આપણને કૂનક કહે પુષ્પા! તે જુ ભેમ છે?

પુષ્પા—હા

માવતી—એ કેવી હોય?

પુષ્પા—એ કંઈ બહુ મોટી હોતી નથી એ તો એક જતનું નાનું જીવકું છે ખાઈ જૂ થી ખાતી હરો?

સરોજિની—જે લોકો વાળ ધોવામાં અને એને બરાબર ઓળવામાં આગસ રાખે તેમના માથામાં જૂ પડે છે આવા આગસ લોકોના માથાનું લોહી એ એનો ખોરાક છે. પુષ્પા! જૂ 'તેઈદિય' ગણાય છે, કેમકે એને ચામડી, જીભ અને નાક એમ ત્રણ ઇન્દ્રિયો હોય છે.

પુષ્પા—ખીજ એવા કોઈ તેઈદિય પ્રાણીઓ છે?

સરોજિની—ધણા થે જવાકે દીડી, ઇયળ, મકોડો, માન્ડ, ઉંઘ, ગોકળ-ગાય વગેરે.

માલતી—પુષ્પા! તેં એ બંન્ના તેઈદિય જીવો જોયા છે?

પુષ્પા—મેં ગોકળગાય સિનાયના બંન્ના જોયા છે મામી! ગોકળગાય દેરી હોય?

માલતી—તું ધારતી હશે કે એ કોઈ ગાય હશે પણ તેમ નથી એ તો એનું એવું નામ છે એ એક લાલ રંગનું નાનું જીવકું છે એ બહુ સુવાણું હોય છે એ મોટે ભાગે ચોમાસામાં ઉત્પન્ન થાય છે પુષ્પા! ઉંઘ વિષે તું કંઈ જાણે છે?

પુષ્પા—હા થોડે થોડે દહાડે ચોપડીઓ સાક ન કમળ તો તેમાં ઉંઘ થાય અને પાંડી એમાં ઝીણા ઝીણા કાણા પડે

કિન્નર ૨૨ મુ અતિસોભ

ગોઠ એક નગલમા એક સરોવર હતું લોકો એ સરોવરને 'મનોરથ તીર્થ' કરેલા એને કાઠે એક ઝાડ હતું એ ઝાડે ચડી એ કોઈ પણ કે પખી એ તીર્થના પાણીમા પડે તો એ તીર્થના મટીને મનુષ્ય થાય, અને એ મનુષ્ય પડે તો તે દેવ થાય, પરંતુ ખીજી વાગ એ કોઈ તેમ કરે તો તે હતો તેનો વધ નાથ એનો એ તીર્થનો પ્રભાવ હતો

પેલા ઝાડ ઉપર એક વખત એક વાદળે અને એક વાદરી બેઠા હતા એ જાનના દેખના એક પુરુષ અને એક સ્ત્રી એ મનોરથ તીર્થમા પડ્યા એથી તેમો દેવ અને દેવી બની ગયા એ બેને વાદરો ને વાદરી પણ એમા પડ્યા અને મનુષ્ય થા ગયા પુરુષનું રૂપ પામેલા વાદળએ ફરીથી ઝાડ પર ચડી સંગેરમા પડવા પોતાની સ્ત્રીને કહ્યું, પરંતુ તેમને તેમ કરવા ના પાડી તેણે કહ્યું કે મરીથી પડવાથી છુ વાય તે આપણે બાણુતા નથી આપણને આ મનુષ્યનું રૂપ બમ છે બહુ સોભા કર્વો સાંગે નહિ પેલા પુરુષ અનેવા વાદરાએ તેનું કહ્યું ગણુકારું નહિ અને તે તો મરીથી મનેરમા પડ્યો આથી તે મનુષ્ય મટી પાડો વાદરો બની ગયો

એનામા એક ગજા કરતો ફરતો સા આવી અદ્યો તેની નજર પેલી સ્ત્રી ઉપર પડી એને વનમા એકલી બેઠને નાજાએ એને પૂછ્યું કે તું કોણ છે ? પેલી સ્ત્રીએ જાનાબ આપો કે હું એક નિરાધાર અખજા છું આપ મને આશ્રય આપશો તો હું આપનો ઉપકાર કરી નહિ બૂલુ આ સાલ્મળીને રાજાને એના ઉપર ન્યા આની અને તે એને પોતાના નગમા લઈ ગયો સા રહીને એ સ્ત્રી પોતાનું સાંગી રીને ગુજનન ચવાનના લાગી

આ તરફ પાછળથી એક મદારી આવ્યો તે પેલા વાદગને લઈ ગયો અને તેણે એને નાચના ગીખનું

એક દરોહો એ મદારી એ વાદરાને લઈને ફરતો કરતો પેલા રાજાના નગરમા આવ્યો સા એક વેળા પેલી સ્ત્રી એના બેનામા આવી બનેએ એક બીજાને ઓગળ્યા વાદરો વારનાર તેની પાસે દોડી જવા લાગ્યો આવી તે સ્ત્રીએ એને કહ્યું કે હે વાદરા ! હવે ઝાડ ઉપરથી પડ્યાની વાત તું યાદ કરીશ નહિ

કિસ્મત ૨૩ મુ. છગન ગાડાવાળો

છગન નામે એક ગાડાનાળો હતો તે નાણું લોભી હતા પોતાના બળદને તે પેટપૂરે ખાવા આપતો નહિ, છતાં આખો દહાડો એની પાસે જામ લેતો એથી એના બળદ નબળા રહેતા

એક વેળા ગાડામા ખૂબ માલ ભરી છગન બજારમા વળે જતો હતો બિચાગ બળદો મહામહેનતે ગાડુ ખેંચી શકતા હતા 'જનનુ ધ્યાન તો ગમે તેમ કરી ભાડુ ઉપજાવવામાં હતુ એટલે એને બળદોનો વિચાર શાનો આવે? ગાડુ જોસથી ચલાનાય તે માટે યોડી યોડી નાગે એ બળદોને પગોણી ધોંચતો હતો પૃછડુ આમળવુ અને માર મારવો એનો તો એને કંઈ હિસાબ ન હતો

બજારમા સુરચંદ રોઠની દુકાન આગળ ગાડુ આવી પહોંચતા બળદો અડી ગયા એથી છગન એને ખૂબ મારવા મરુચો રોઠથી એ જોઈ ગકાચુ નહિ તેથી તેમણે છગનને પોતાની પાસે બોલાવ્યો અને જલ્દી કે છગન' તેં આ ગાડામા ટેલો ખરો ભાર ભર્યો છે? તારામા જરા પણ દયા છે કે? આ બિચાગ મૂગા પ્રાણી બોલે નહિ એટલે શુ એની પાસેથી ગમે તેટલુ કામ લેવુ અને તેને માનના તે સારુ કહેવાય? જો તો ખરો, તેં આ બળદોના ગા હાથ કર્યા છે? હવેથી તું આમ કરીશ તો અમે વેપારીઓ તારુ ગાડુ ભાડે નહિ લઈએ વળી જો તુ આ તારી ટેવ નહિ સુધારશે તો કોઈ વેળા દહાડા જગશ

આ સાલણીને છગન શરમિંદો પડી ગયો તે કંઈ બોલી શક્યો નહિ થોડી વાગે સુરચંદ રોઠે કહ્યું કે જા, હવેથી બળદોને પૂરુ ખાવાતુ આપતો રહેજે તેમને રોજ વખતસર ચાગે નાખજે, પાણી પાવા લઈ જજે અને તેમની પાસેથી કદી ગજ ઉપગત કામ લીજ નહિ આ કામ પૂરુ થાય એટલે ગાડુ છોડી નાખજે અને આજે આ બળદોને ફરીથી ગાડામા બેસીશ નહિ

છગન નીચુ મોઢુ રાખીને ચાલતો થયો અને પગી ધીરે ધીરે ગાડુ આગળ ચલાવી ગયો

કિંગ્ડમ ૨૪ મુ. દીવાળી

સુરેશ—ગુરુજી! તમે યાદા દિનમ ઉપર અમને અભ્યાસીજના તહેવારની સમજાવુ પાડી હતી તે મેં આગ મિતને કહી સભાગાની તેને દીવાળીની ઉત્પત્તિ જાણનાની હોય છે તો તે મને મમજનગો?

ગુરુ—પણી ખુશીથી

અધિક—ગુરુદેવ! એ આમજનાની અને પણ ધર્મ દિનમની છગ્ગા હતી તે આજે પૂરી થશે

ગુરુ—હીં વિચાર્યો! તમે પણ જાણ વ્યાન દરને આમજને દીવાળીને દિનમે આપણા છેડના તીર્થકર મહાની સ્વામીનુ નિવાહકથાગુક થયું છે એથી આપણે એને જૈન તહેવાર માનીએ છીએ

મહાનીસ્વામીનો મોક્ષ જનાનો સમય નજીક આવના છન્દ્રાસનો હોવાના લાગ્યા એનુ ગુ કાદણુ હતો એ વિચારતા છન્દ્રોને સમજાયું કે મહાનીસ્વામી તુક વખતમા મોક્ષ જનાર છે એવી નિનાલુકથાણુજ જનાનાની પોતાની પવિત્ર દ્રશ્ય બજનના મટિ તેઓ પાનાપુત્રીમા આવ્યા અર્ધા પ્રભુ બિજાતા હતા આ નખતે પ્રભુએ છટનુ તપ કર્યું હતું આગા વદ અમાની પાછલી રાત્રિ હતી પ્રભુ પયંકાનને જોદા હતા ગોળ રંગના રાત્રાઓ એમની એવા કરના મટિ હાજર થયા હતા પ્રભુએ ધીરે ધીરે ગરીબ, વચન અને મનની બધી પ્રવૃત્તિઓ રોગી તેમ થતા તેઓ તરત જ મોક્ષે ગયા

જ્ઞાનદીપક એના પ્રભુનુ નિર્વાણુ વતા એ વખતે એકલા મળેલા રાત્રાઓએ દીવાઓ પ્રગટાવી રોગની કરી એથી એ પર્વનુ નામ 'દીવાળી' પડ્યું આજે પણ એ દિનસે થો વેર દીવા મુકવાનો રિવાજ જોનાય છે

કિરણ ૨૫ મું. જમના

રામા પટેલનું કુટુંબ બહુ મોટું હતું તેમની પાસે પ્રુકળ પૈસો હતો તેમને
ધે ધણું દોર હતાં પટેલ એ બંધાની બગબર સારસલાળ રાખતા અને પૂરી
માવજત કરતા એથી એમનાં દો શરીરે ભરાઈ અને મજબૂત રહેતા અને
સુંદર લાગતા એ બંધામા એકે ગાયે ઘણી પાણી હતી ગમા પટેલે એનું
નામ 'જમના' પાડ્યું હતું એ ભલી હતી એથી પટેલ તેને વાડામા છૂટી રાખતા

એક વેળા એક રખડાઈ ગાય રામા પટેલના વાડા આગળથી જતી હતી
તેણે જમનાને જોઈને કહ્યું કે ભલી જમના! આવી આદરણી રાત છે ને તને
આમ વાડામા પૂરાઈ રહેવું કેમ ગમે છે? છૂટથી ફરનાનું ન મળે તો હું તો
મુઝાઈ બહુ આજે તું મારી સાથે ચાલ પછી તને ખબર પડશે કે બહાર
ફરવામા કેવી મજા પડે છે। જગા પટેલના ખેતરમા પાક બહુ સાગે થયો છે
આપણે આખી રાત મજા કરીશું અને સવાર પડતા તો પાછા આવી જઈશું

જમનાએ વિચાર ન કર્યો તેણે પેલી ગાયનું કહેવું ઝટ માની લીધું
અને તે વાડામાથી બહાર નીકળી ચોડી વારમા અને ગાયો જગા પટેલના
ખેતર પાસે આવી પહોંચી અને તેમા દાખલ થઈ ગમ્પડાઈ ગાય પકડી હતી
એથી તે ચરતા ચરતા પણ આજુબાજુ વ્યાન રાખતી જતી હતી જમનાનું
ધ્યાન તો ચરવામા જ હતું

કેટલીક વાગે એ ખેતરના ગમેવાળની નજર એ ગાયો ઉપર પડી અને
તે ઝુપઝુપ એની પાસે આવી પહોંચ્યો રખેનાળને જોતા જ રખડાઈ ગાય
નાસી ગમ્પડાઈ પણ જમના સપડાઈ ગઈ રખેવાળે એને ખૂબ મારી અને પછી
એક ઠેકાણે બાધી રાખી

સવાર પડતા ગમા પટેલ વાડામા ગયા તો જમના જોવામા ન આવી
તેથી તેમણે એની તપાસ કરના મારી કગ્તા કગ્તા તેઓ જગા પટેલના ખેતર
આગળ આવી પહોંચ્યા ત્યાં તેમણે જમનાને જોઈ એથી એમણે ગમેવાળને
પૂછ્યું કે તે મારી ગાયને કેમ બાધી રાખી છે?

રખેવાળ—જુઓ આ તમારી ગાયે કેટલું ખંડ નુકસાન કર્યું છે? તમે
આવી ગાયને કેમ છૂટી ગમ્પો છો?

આ સાંભળીને તમા પટેલને ખેદ થયો તેઓ જમનાને ઘેર લાવ્યા અને પછી તેમણે જાના ગળામાં એક ડેરો બાંધ્યો હવે જમનાને ચાલવું પાત્ર થયું થઈ પડ્યું તે પ્રસ્તાવ લાગી કે મેં એક જ રાત જગણ નોમત કરી તો માં ગળે આ ડેરો બધાયો.

કિરણ ૨૬ મુ. 'ઢેડ' ગુરુ

શ્રીમહાવીરસ્વામીના વખતમા મગધ દેશમા ઐલુક રાજ રાજ્ય કરતા હતા તેમને અભયકુમાર નામનો એક પુત્ર હતો તેની ચતુરાઈ જોઈ ગજાએ તેને વડો વજર બનાવ્યો હતો

રાજાના મહેલની આસપાસ એક સુદર બાગ હતો એ બાગમા અમુક ઋતુમા જ અમુક ફળ ઢે ફૂલ આવે એમ ન હતું એથી એ બાગનું નામ 'સર્વ ઋતુ' પડ્યું હતું એમા એક આબા ઉપર ઢેગીની મોસમ ન હોવા છતાં ઢેરીઓ આવેલી હતી

એક વેળા એક ઢેડીને ઢેરી ખાવાનું મન થયું તે લાંબી આપવા માટે તેણે પોતાના ધણીને ખૂબ કાલાવાલા કર્યાં

એક રાતે ઢેડે પેલા આબા ઉપરથી ઢેટલીક ઢેગીઓ ઉતારી લીધી અને ઢેર આવી તેણે તે પોતાની સ્ત્રીને આપી બીજે દિવસે સવારે પેલા બાગમાં રાણી ફરવા આવી ફરતાં કરતા તે આબાના ઝાડ પાસે આવી ત્યાં ઢેગીઓ ચોરાઈ ગયેલી જણાઈ તેણે રાજાને ખબર આપી અને રાજાએ ચોર પકડવાનું કામ વડા વજરને સોંપ્યું તપાસ કરતા તેને જણાયું ઢે પેલા ઢેડે ચોરી કરી હતી તેણે એને પકડીને રાજા આગળ ભેલો કર્યો ઢેડે ચોરી કબૂલ કરી

રાજાએ એને પૂછ્યું ઢે 'સર્વ ઋતુ' બાગમા તો દાખલ થવાય તેમ નથી તો પછી તે ઢેરીઓ ઢેવી રીતે લીધી? ઢેડે કહ્યું ઢે મારી પાસે ઝાડની ઢાળી નીચી નમાની તેને પાછી લાગી ચઢાવી ફેવાની વિદ્યા છે એના બળથી મેં ઢેરીઓ લીધી આ સાબળીને રાજાને ઘણો ગુસ્સો ચડ્યો અને તે બોલ્યો ઢે આ ચોર મામાન્ય નથી પણ વિદ્યાના બળવાળો છે, એથી એને કડકમા કડક નજર થવી જોઈએ અભયકુમારે રાજાને કહ્યું ઢે આપ એની પામેથી વિદ્યા તો શીખી લો, પછી આપને જ ઠીક લાગે તે સજા કરજે

રાજાને આ વાત પચદ પડી અને તેમણે પેલા ઢેડ પાસે વિદ્યા ભણવા માટે ધણી મહેનત કરી પાત્ર તે વિદ્યા પાડે થઈ નહિ આથી અભયકુમારે તેમને અજર કરી ઢે દે પિતાજી! આપ ઢેડનો વિનય નાચવશો તો એ વિદ્યા આપને પાડે થશે

એ સાબળીને સખ તન્ત જ મિહાનન ઉપગ્રથી નીચે ઉતર્યા અને તેમણે
 ઢેડને એના ઉપર બેનાડ્યો પછી પોતે નીચે બેગી વિદ્યા બણવા માંડી એટલે
 તેમને એ વિદ્યા ગ્રંથ આવડી ગઈ

- ઢેડને સખ કરવાનું હવે રાજને ઠીક ન લાગ્યું પોતાના ગુરુને કોણ
 સખ કરે? ગુરુને તો સૌ કોઈ માન જ આપે ને?

કિંચ ૨૭ મું. ચતુર્થિય ભાગ ૧ લો.

‘કોઈ મધ લો મધ, ચોક્કસ મધ, કોઈ મધ લો મધ’ એમ મોટેથી બોલતો બોલતો એક વાવડી તારાના ઘર પાસે આવી પહોંચ્યો એ વેળા તારા ને તેના કોઈબા મજુલા ઓટલે ઊભાં હતાં વાવડી તેમની પાસે આવ્યો અને તેણે મધનું વાસણ નીચે ઉતાર્યું પછી તેણે મજુલાને પૂછ્યું કે બાઈ! તમારે મધ લેવું છે? આ તદ્દન ચોક્કસ મધ છે એમાં મેં જરાકે લેજાએજ કરી નથી ખુઓ, હ આ મધપૂડો જન્મનો તેમ લઈ આવ્યો છું કહ્યો તો અને તમારી નામે જ નીચોવીને મધ કાઢી આપું મજુલાએ કહ્યું બાઈ! અમારાથી એ બચાવ નહિ એ આલણીને વાવડી આવતો થયો એના ગયા પછી તારાએ એના ફેંકવાને કહ્યું કોઈબા! મેં તો આજે જ મધપૂડો જોયો એમાં બધે છ છ પૂણાવાળા ખાના જોઈને હું તો વિચારમાં જ પડી ગયું છું કે આવો મધપૂડો કોણ બનાવતું હશે?

મજુલા—મધમાખીઓ

તારા—કેવી રીતે?

મજુલા—મધમાખીઓ ફૂલ ઉપર બેસી તેમાંથી રસ ચૂસી લે છે પછી તેઓ મોઢા વાટિ એ બહાર કાઢે છે આપણે એ રસને ‘મધ’ કહીએ છીએ મધમાંથી તેઓ મીઠું બનાવી તેનો મધપૂડો બે છે પછી તેઓ તેમાં મધ એકઠું કરે છે અને સુખેથી રહે છે

તારા—ત્યારે આ વાવડી પાસે જ મધપૂડો હતો તે એ કેવી રીતે લાવ્યો હશે?

મજુલા—વાવડી વગરામાં જઈ મધપૂડાની શોધ કરે છે પછી જ ઝાડ ઉપર મધપૂડો હોય ત્યાં તે જાય છે અને કામળો ઓઢી એ ઝાડ નીચે ખૂબ પૂમારો કરે છે ધૂમારો થતા મધમાખીઓ ગભરાઈને આમ તેમ ઉડવા માંડે છે કેટલીક તો વાવડીને ચટકા લગવા દોડે છે, પણ એણે કામળો ઓઢેલો હોવાથી એમનું કશું વળતું નથી મધમાખીઓ વાવડીને દૂર જતી રહે એટલે વાવડી ઝાડ પાસેથી એ મધપૂડો પાડી લે છે તારા! મધમાખીઓને તો તેં જોઈ છે કે?

તારા—ધાગી વાર

મજુલા—સારે તું કહીશ કે એને આણ હોય છે કે નહિ?

તાન—એને આખ હોય છે

મજુલા—એને આખ હોય તેને ચામડી, જીભ અને નાક એ ત્રણ ઈન્દ્રિયો

યા હોય જ, પરંતુ કાન

હોય જ એમ નહિ મન

માખીને કાન હોના નથી

તારા—સારે મધમાખીને

ચામડી, જીભ, નાક અને

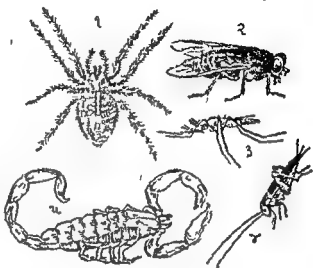
આખ એમ ચાર ઈન્દ્રિયો

હોય છે ખરુને?

મજુલા—હા આપણે

એવા પ્રાણીઓને 'ચંદ્રક

દિય' કહીએ છીએ

તારા—ખીજ કો/ ચાર ઈન્દ્રિયવાળા પ્રાણીઓ છે?

મજુલા—હા કરોળિયો, માખી, મગ, તીલ, લમો, વીંછી, કસારી, પતંગિયુ, આગિયો ફીદો, ખડમાકડી વગેરે એ બધાને તેં જોયા છે?

તારા—ના મેં કેટલાકને જ જોયા છે

મજુલા—તેં વીંછી જોયો છે?

તારા—હા મેં વીંછી જોયો છે કપિવાને એ કરડી ગયો હતો એની વેદનાથી એ ચીસે ચીસ પાડતી હતી

મજુલા—વીંછી ઝેરી પ્રાણી છે એના ડખ આગળ મધમાખીનો ડખ કંઈ હિમાયમા નથી તારા! હવે તારું સુ/ જનાનો વખત થયો છે એટલે આપણે કાને ખીજ પ્રાણીઓ વિષે તાન કરીશું

૧ કરોળિયો ૨ માખી ૩ મગ ૪ કસારી ૫ વીંછી

ચિત્ર ૨૮ મું ચર્ચિત્રિય ભાગ ૨ ને.

શ્રીજી ત્રિવે વાળુ ઠની બસ પન્નાગી ગયા પડી તારાં મનુસાને કહ્યું
 'કોખા' કાવની બોલી ગેલી વાત નમનનગો?

મનુસા—વાળી ખુનીવી બોલ નાં યુ પૂછુ ?

તા—કોખા! એ લમગે, આગિયો કીડો, તીર પતગિયુ ને ખરમાકડી
 એના નથી એ કેવા હોય ?

મનુસા—માલગ લમગે દેખાવે મુદ્દ હોય છે એને મનમાખીની જેમ
 પાખો હોય છે એ પાવુ ફૂલોનો ન્ય ચૂમે છે એને ઇછેલતા એ ચટકો દે છે
 એ લાકડુ કોગી ખાય છે વળી એ ખૂબ ગાલુ ગાલુ રહે છે

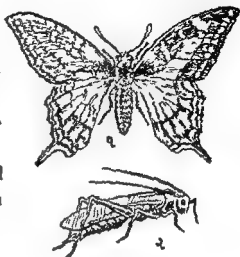
આગિયો કીડો એક ગયગ જેવડો હોય છે એની પાખતુ તેજ રાતે નાનું
 અનનાથુ આપે છે ખોગડ મેળનવામા એ તેજ એને ઉપયોગી થા પડે છે,
 પરતુ દુખની વાત છે કે એ ન તેજને લીધે તો એની પાછળ પડેલુ પ્રાણી
 એને ગોવી ઠાઠી માગી નાખે છે

તીર એ લમગ વગેરની જેમ પાખનાથુ પ્રાણી છે એ ખાસ કરીને
 ખેડુતોને તુકસાન પહોંચાડે છે પુકળ મહેનત કરીને ખેડુતે પાક તૈયાર કર્યો
 હોય ને તીરના ટોળે ટોળા એના ખેનના ઉતરી આવે તો ચારી વાન્મા ન એ
 પાક નાક કરી નાખે વળી કોઈ વાર તીરની લગાની લગા માન્વો મુઠ્ઠી
 પથરાય જાય છે એવે વખતે આગગાડીને સ્ત્રો કાપવો મુશ્કેલ રહે પડે છે
 હાનને મહેલા તીડો પાટા ઉપર પડેલા હોય તો એ જોય વ- દ્રશ્ય ઉપચી
 સરી પણ જાય

તારા—ફોળા! તમે બે દિવસથી મને ધણા પ્રાણીઓ વિષે સમજાવ્યું પાડો
છો તો હવે પતંગિયા અને ખરબાકડી
વિષે થોડુંક કહો એટલે બસ

મવ્લુલા—પતંગિયાને બે મૂંઝો
અને એક નાની સરખી સૂંઢ હોય છે
એની બંને પાખ રંગેરંગી હોનાથી
એનો દેખાવ ધણો સુંદર લાગે છે

ખરબાકડી તીરની નીચાણુ પ્રાણી
છે એનો રંગ લીલો હોય છે એ પણ
મધમાખી વગેરેની પેઠે ચટકો દે છે

કિરણ ૨૬ મુ. વર્ધમાનસ્વામીની ખાલકીડા

લગભગ પચીસ સૈકા ઉપર મગધ દેશમાં આવેલા ક્ષત્રિયકુલ ગામમાં સિદ્ધાર્થ નામે રામ રાકેય કુળના હતા તેમને ત્રિશલા નામે રાણી હતી એ ગણીએ તેજ બળમાં 'તીર્થંકર યના' 'પુત્રસ્તને' જન્મ આપ્યો એ પુત્ર ગર્ભમાં આવ્યા હોય તો રાજને ત્યાં 'વન', 'પાન્ય' વગેરેની વૃદ્ધિ થઈ હતી તેથી એમનું નામ 'વર્ધમાન' પાડવામાં આવ્યું હતું એમનું પરાક્રમ જોઈને દેવોએ એમનું નામ 'મહાવીર' પાડ્યું હતું આજે એમનું ગાતન પ્રવર્તે છે

મહાવીરસ્વામી લગભગ આઠ વર્ષના થયા તેવામાં એક દહાડો તેમના સોમતીઓને નગર બહાર જઈને આમંત્રી રમત રમવાનું મન થયું તેથી તેમણે એમને રમતમાં લાગ લેવા વિનંતી એમણે હા પાડી અને એઓ બંન્ના કુમારો સાથે નગર બહાર ગયા યોડી વાગ્યા ઝાડ ઉપર ચઢવા ઉતરવાની મત શરૂ થઈ

આ તરફ સૌધર્મ દેવલોકના ઇન્દ્રે દેવોની સલામત મહાવીરસ્વામીની નિર્ભયતાના, ખૂબ વખાણ કરતા કહ્યું કે અત્યાદે મનુષ્યલોકમાં શ્રીમહાવીરસ્વામી ખાતર હોવા છતાં બહુ પગક્રમનાળા છે તેનો અને ઇન્દ્રો એમની આગળ કંઈ દિનાબમાં નથી વળી કોઈ પણ એમને ખીલવાની શકે તેમ નથી ઇન્દ્રના એ વચન ઉપર એક દેવને વિદ્વાન બેઠો નહિ તે વિચારવા લાગ્યો કે દેવની આગળ મનુષ્ય કશા હિસાબમાં હોઈ શકે નહિ, જતા જોઈ તો ખરે કે મહાવીર-નામી દેવા છે? એમ વિચારી જ્યાં બંન્ના કુમારો રમતા હતા ત્યાં એ દેવ આવ્યો પછી એણે લયકર સાપનું રૂપ લીધું અને જે ઝાડ ઉપર બંન્ના કુમારો રમતા હતા તેની નીચે એ ગુચળ વાળીને બેઠો

એને જોઈને બીજા બંન્ના કુમારો બીકના માર્યા નાસી ગયા, પરંતુ મહાવીરસ્વામી તો હસતા હસતા એ ઝાડ પાસે ગયા અને તેમણે એ સાપને હોથેથી પકડી દૂર ફેંકી દીધો સાપ દૂર થતા બંન્ના કુમારો પાછા એકઠા થયા અને રમવા લાગ્યા એ આમંત્રી રમતની સગત એ હતી કે જે ઝાડની ટોચે વહેલો પહોંચે તે જીલો ગણાય અને બીજા બંન્ના હાથેવા ગણાય જે જીલો હોય તેને બીજાઓ પોતાની પીઠ ઉપર બેસાડે

પેથો દેવ સાપનુ રૂપ પડતુ મૂકી કુમારનુ રૂપ લે રનવામા સામેલ થયો અને હાથે કરીને તે હારી ગયો મહાવીરસ્નામી જીલ્લા હતા એટલે શરત મુજબ એ દેવે એમને પોતાની પીઠ ઉપર બેસાડ્યા એઓ બેઠા કે તરત જ એ દેવે પોતાનુ શરીર વચ્ચેના નાકુ બેતબેતામા તો તે સાત તાક જેટલો ઠાથો થઈ ગયો અને મહાવીરસ્નામીને બીવડાવના માટે તેણે પોતાનુ રૂપ બહુ જ વિકરાળ બનાવ્યુ તેણે પોતાની જીભ તક્ક નાગ જેવી બનાવી, પોતાના વાળ વનમા ફલ લાગ્યો હોય તેવા પીળા બનાવ્યા, દાદો કરત જેવી, આખો ધગધગતા અગારાથી ભરેલી સગડી જેવી અને નસકોળ મોટી શુક્ર જેવડા બનાવ્યા તેણે મુખ તો પાતાળ જેવડુ કર્યું

આ પ્રમાણે એ દેવને વિકરાળ બનતો અને પોતાની જાતના વચારતો જતો બેઠને મહાવીરસ્નામીએ તેની પીઠ ઉપર એક સુકી માગી એ દેવથી સહન થઈ શકી નહિ અને તે વાચનરૂપ બની ગયો મહાવીરસ્નામી તેની પીઠ ઉપરથી ઉતર્યા એટલે એ તેમને પગે પડ્યો અને બોલ્યો કે હે નાયક ! ઇન્દ્ર મહારાજ તમારા બળ અને નિર્ભયપણના જે વખાણુ કર્યા હતા તે મને સાચા ન લાગવાથી મેં તમારી કસોટી કરી મારો અપરાધ માફ કરો હું આપની રજા માગુ છું

કિરણ ૩૦ મુ. વડીલગની ગમ્મત

એક દહાડો સાજના નરુ, ગરુ અને શ્યામા સુલોચનાને કહેવા લાગ્યા
 ૧ બા! અમે બધાં કનકવા ચગાવવા અગાસી ઉપર બધાએ?

ચપા—હા, ખુશીથી જાઓ, પરતુ છાપરા પર કોઈ ચદરો નહિ, નળિયા
 ફાગરો નહિ કે લદરો નહિ

એ સાંભળીને ત્રણે બણા કનકવાના ઓગડામા ગયા ત્યાં જાતજાતના
 કનકવા પહેલા હતા એમાથી નરુએ એક લાલ અડધિયુ લીધું અને બંધા
 અગાસી પર ગયા પછી નરુએ એ ચગાબુ યોડી વારે એના પાડોશી બાપાલાલે
 એ લીધું અડધિયુ ચગાબુ તેણે નરુને કહ્યું કે સગતીના પેચ લેવા હોય
 તો આવી જ નરુએ હા પાડી અને અડધિયાના પેચ લાગ્યા યોડી વાગ સરતી
 ધોત્યા પછી બાપાલાલે હાથ માગીને નરુનું અડધિયુ કાપી નાખ્યું એથી નરુએ
 બાપાલાલને કહ્યું કે ભાઈ! આમ દગો કરવો ઠીક કહેવાય?

બાપાલાલ—જીત મેળવવા માટે ગમે તેવા દાવપેચ કરવા પડે તેમા શું
 થઈ ગયું?

નરુ—મને તો એ ગીત પસંદ નથી એક વેળા અમુક સરત કર્યા પછી
 તેને તોડવી તેના કરતા હારવું સારું

બાપાલાલ—બસ કર તું મોટો સલવાદીનો દીકરો છે તે બણુ હવે
 લવ લવ કરશે તો બે ચાર ચોપડાવીશ

એમ કહી તેણે ગાળો દેવા માડી નરુ કંઈ બોલ્યો નહિ એનામા નરુના
 બાપા રંગીલદાસ ત્યાં આવી પહોંચ્યા તેમણે એક અડધિયુ ચગાબુ અને
 શ્યામાએ તેમની પરતી ગ્રાહી જોતજોતામાં રંગીલદાસે બાપાલાલનું અડધિયુ કાપી
 નાખ્યું એટલે શ્યામાએ અને ગરુએ 'કાચાચા દરેએએ' એમ મોટેથી
 ખૂમ પાડી જોડેની અગામીમા બાપાલાલનો માંજે પડ્યો હતો એ લેવા ગરુ
 દોડ્યો, પરતુ રંગીલદાસે તેને વાર્યો અને કહ્યું કે પારકાનો માંજે પકડવો એ
 આપણને શોભે નહિ, કેમકે એ એક જાતની ચોરી છે

ધીરે ધીરે રંગીલદાસે આસપાસના ઘણા કનકવા કાપી નાખ્યા પછી
 અડધિયુ બહુ નાનું દેખાવા લાગ્યું ત્યાં સુધી તેમણે દોર મૂકી અને ગરુને એ
 વિતારવા આપ્યું શ્યામા પાસેથી પરતી લઈને તેમણે પોતે દોર લપેટવા માડી

થોડી વારે ગદુએ શ્યામાને અડવિયુ ઉતાર્યા આપ્યું ચોટુક ઉતાર્યા પછી તેણે
એ નદુને આપ્યું એ ઉતારતો હતો તેવામા શ્યામાએ રંગીવદાસને કહ્યું કે
બાપાજી! આજે બાપાવાને મોટા ભાઈને ગમે તેમ કહ્યું તે શું ઠીક કહેવાય?

રંગીવદાસ—ના તમે તો કંઈ બોલ્યા નવીને?

શ્યામા—બાપાલાલે મોટા ભાઈનું અડવિયુ ખોટી રીતે કાપી નાખ્યું
સારે તેમણે એને કહ્યું કે આ શું મારું કહેવાય?

રંગીવદાસ—હું એ બાપાલાલને સારી રીતે ઓળખું છું એ છોકરો તુમાખી
અને જાડ છે એના જવાને શિખામપુના બે બોલ પણ કહેના તે નકામું છે
જુઓ છોકરાઓ! રમતને અંગે કેટલાક નિયમો ધ્યાનમાં રાખવા જવા છે તે
હું તમને જણાવું છું—

(૧) રમત રમતા હુઆર, બોલાચાલી કે મારમારી કરવી નહિ

(૨) ચીડાડને રમત અનન્ય છોટી રેવી નહિ

(૩) રમતા રમતા ખોટા બહાના કાઢવા નહિ

(૪) રમતી વેળા પતરાજી કરવી નહિ

(૫) રમતી વેળા રમતમાં જ જીત રાખવો

(૬) આપણે જે લાભ સામાને આપવા પુણી ન હોયએ તે આપણે
માગવા નહિ

કિંગ્લુ ૩૧ મુ. મપ ત્યા જપ

એક પારખી હતો તે ગેજ પહો કાટતા મોટી જાળ લઈને પક્ષીઓને પકડવા જાયમાં જતો એક દિવસ તેણે એક મોટા ઝાડની નીચે દાણા વેચ્યાં અને જાળ પાથરી પછી પખીની ગહુ એતો તે જાળુના ઝાડ નીચે બેઠો વણો નખત વીતી ગયો છતાં કોઈ પખી સા આગ્યુ નહિ તેથી તે નિગરા ૫૧ જાળ ઉપાડી જે જવાની તૈયારી કરતો હતો એવામા દુરથી કપૂતરોતુ એક મોટું ગેજ સા આનતુ જણાયુ એથી એ ગજ યયો

એ ટોળામા કપૂતરોનો ગજ પણ હતો તેની નજ નીચે બીછાવેલી જાળ ઉપર પડી તેણે કપૂતરોને કહ્યું કે કોઈ પારખીએ નીચે જાળ પાથરી જણાય છે, માટે દાણા ખાવાની લાલચે સા કોઈ જશો નહિ કપૂતરોને એ માન ગણે ઉતરી નહિ દાણા એવા સરસ હતા કે તેમાનાથી ગહેવાયુ નહિ તેઓ તો દાણા ખાવાની લાલચમા જાળ ઉપર જઈ બેઠા દાણા ખાઈ રહ્યા પડી જેવા તેઓ ઉડવા જતા હતા તેવામા તેમને ખબર પડી કે આપણે તો જાળમા સપડાઈ ગયા છીએ મોતાના ગજનું કહેવું ન માનવા માટે તેઓ હવે પસ્તાવા લાગ્યા યુ કરવું તે માટે તેમણે ખૂબ વિચાર કર્યો, પરંતુ તેમને કોઈ રસ્તો સૂઝ્યો નહિ

આ તરફ તેમનો રાજ બધું જોયા કરતો હતો તેને આ આક્રમકમાથી રૂઢવાનો ઉપાય પૂછવાનું કપૂતરોને ઘણું મન હતું, પણ એક વખત તેનું કહ્યું માન્યુ ન હતું તેથી કોઈની તેમ કરવાની હિંમત આલી નહિ તેઓ મોતની મીઠી થરથર કપતા હતા

કપૂતરોની એ સ્થિતિ જોઈને ગજનું હૈયું ભરાઈ આગ્યુ તેને લાગ્યું કે જો આ ખંડાને બચાવવા માટે રસ્તો જતાવવામા નહિ આવે તો જરૂર એ ખંડા માર્યા જશે આથી તરત જ તે પણ જાળ ઉપર આવી બેઠો અને બોલ્યો કે મારું કહ્યું માન્યુ નહિ તેથી તમારી આ દશા થઈ. હવે જો મારું કહ્યું માનશો તો હજી પણ આ આક્રમકમાથી બચી જાશો. કપૂતરોએ તેના કહેવા પ્રમાણે પર્વનાની હા પાડી

કપૂતરના રાજાએ કહ્યું ઠીક આનો, આપણે બધા એકી સાથે ઉડીએ
બધાએ તેમ કર્યું એટલે બધા પણ સાથે સાથે બચકાઈ ગા

પારધીએ બધા લઈને ઉડી જતા કપૂતરોને જોયા એણે મન વાળ્યું

આ ક્યા જવાના છે? હુમણા
થાપી જશે ને મારા હાથમા
સપડાશે, પરંતુ જ્યારે એ
કપૂતરો ખૂબ દૂર નીકળી
ગયા સાથે એની નિરાશાનો
પાર રહ્યો નહિ આખરે એ
હાથ ધસતો ધસતો ધર લાણી
વળ્યો

થોડી વારે બધા કપૂતરો
અમુક જગ્યાએ આવી પહોં
આ એટલે તેમના રાજાએ
તેમને લા જ થોભવા કહ્યું
પછી તેમણે પોતાના ભાઈ
બધા ઉદરને ધૂમ પાડી તે
આવતા કપૂતરના રાજાએ
તેને બધી વાત કહી સભ
બાવી એ ઉપરથી ઉઠ
કપૂતરના રાજાએ બધન કા
પવા તૈયાર થયો સારે
એ રાજાએ તેને તેમ કરતા

અટકાવ્યો અને કહ્યું કે તું મારા આ સાથીઓનાં બધન કાપી રહે
મારું બધન કાપજે ઉદરે જવાબ આપ્યો કે તેમ કરવા જતા તો મારા
પણ કઠમ પડી જશે અને તું મારો મિત્ર હોવા છતાં સપડાયેલો રહી જઈ
રાજાએ કહ્યું કે એની કંઈ ફિકર નહિ મારું મગ તે વાળ્યો, પણ મારા સાથીઓ

ઉદ્ધે કપાટાબધ બાળ કાપના માટી એકેક કપૂતર ઢૂંટુ થતુ ગયુ યોડી

મા એ પોતાના મિત્રને પણ મુક્ત કરી રાખ્યો

પર્વાના આનંદનો પાગ ન રહ્યો પેલા ઠપ્પૂતરના ગળાએ ઉદરનો ખૂબ
દેખાતો માન્યો અને પછી પોતાના માથીઓને લઈને એ ઉડી ગયો

[સમાપ્ત]

અર્થ-સૂચી

આ

આચાર્ય=આચાર્ય, વર્નન, પાળનાના નિયમો

ઇ

ઇન્દ્ર=દેવોનો રાજા

ઇ દ્રાસન=ઇન્દ્રનું સિક્કામન

ઉ

ઉપાધ્યાય=અધ્યાપક, ગ્રામિક, લગ્નનાના

જ

જાતિરમર : જ્ઞાન=પૂર્વ જન્મને લગતી હકીકત યાદ કરાવનારો ગ્રંથ

ત

તિથેય=પગ, પછી વગેરે જીવો

દ

દુહિતિ=એક બાળનું નામ

દુર્ગતિ=નરક વગેરે ખરાબ ગતિ

પ

પરિકાસન=રાખી નાથ ઉપર જમણા પગની પાની રાખીને અને જમણી
નાથ ઉપર ડાબા પગની પાની રાખીને બેસવું તે

પાત્ર=વામણ

પારત્વ=પિવાસ વગેરે સ્થળ કે તથા પૂરું થતા કરાતું ભોજન

પુત્ર્ય=શુભ કર્મ

ભ

ભન=જન્મ

સ

મ ગતિ=સ્વર્ગ કે મોક્ષ જેવી સારી ગતિ

परिशिष्ट

नवकार मन्त्र

नम अरिहन्तृभ्य
 नमो अरिहंताण ।
 वदन अरिहंतोने

नम सिद्धेभ्य
 नमो सिद्धाण ।
 वदन सिद्धोने

नम आचार्येभ्य
 नमो आचार्याण ।
 वदन आचार्योने

नम उपाध्यायेभ्य
 नमो उवप्पायाण ।
 वदन उपाध्यायोने

नम लोके सर्वसाधुभ्य
 नमो लोए सबसाहूणं ।
 वदन लोकेने विचे भव माधुओने

एष पञ्चनमस्कार सर्वपापप्रणाशन
 एसो पचनमुकारो शवप्पणासणो
 ओ पाय वन पोन्नो विनाश उरणा

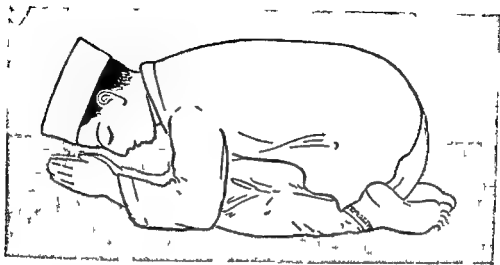
મક્કલના ચ સર્વેષા પ્રથમ ભવતિ મક્કલમ્
મગલાણ ચ સવેસિ પઢમ હવઙ્ મગલં ।

મગળોમા વળી બધા પહેલુ છે મગળ

અર્થ—અરિહુતોને વદન (હોજે) સિદ્ધ (પરમાત્માઓ)ને વદન (હોજે)
આચાર્યોને વદન (હોજે) ઉપાચાર્યોને વદન (હોજે) લોજને વિષે (રહેલા)
સર્વ સાધુઓને વદન (હોજે) એ પાત્ર (જાતનુ) વદન બના પાપોનો વિનાશ
કરનાર છે વળી (એ) બના મગળોમા પહેલુ મગળ છે

પ્રણિપાતસૂત્ર

ઇચ્છામિ ક્ષમાશ્રમણ !   વન્દિતુ યાપનીયયા
 ઇદમિ ક્ષમાસમણો !   વંદિત જાવણિજ્ઞાણ
 ઇહુ હુ હે ક્ષમાથી યુક્ત સાધુ !   નમવાને શક્તિ અનુસાર
    નૈવેદિકયા   મસ્તકેન વન્દે
    નિસીહિયાણ   મઠ્ઠણ વંદામિ ।
    પાપકાર્યોના નિષેધપૂર્વક   મસ્તક વડે નમુ હુ

અર્થ—હે ક્ષમાથી યુક્ત સાધુ ! પાપકાર્યનો નિષેધ કરી હુ શક્તિ અનુસાર (આપને) નમવાને ઇહુ હુ (અને એ ઇહા મુજબ) મસ્તક વડે નમુ હુ

વિવેચન—આ સૂત્ર ઉચારવા પૂર્વક ગુરુ મહાનજને અથવા તો શ્રીગિનેશ્વરની પ્રતિમાને બે ધૂટણુ, બે કોણી અને કપાળ એમ પાંચે અગો ભૂમિને અડકે એવી રીતે વદન કરવામા આવે છે એથી આ સૂત્ર 'પ્રણિપાતસૂત્ર' કહેવાય છે

૧ આને 'ખમાશ્રમણસૂત્ર' પણ કહેવામા આવે છે

અવમુદ્વિગ્નો

इच्छाकारेण सन्दिश्य मगवन् । अम्युत्थित अहम् आम्पन्तर-
इच्छाकारेण सदिसह जगवन् । अप्रुष्ठितं ह अप्रितर-
धृच्छाથી આજ્ઞા આપો હે પ્રભુ ! તત્પર થયેલો હું દિવસ
दैवसिक्त क्षमयितुम् इच्छामि क्षमयामि दैवसिक्तम्
देवसिञ्च खामेत् । इष्ट खामेसि देवसिञ्च ।

દશ્યાનના ખામવાને ઇચ્છુ છું ખામુ છું દિવસ સખધી

અર્થ—હે પ્રભુ ! હું દિવસ દશ્યાન કરેલા (અપરાધ)ને ખામવાને તત્પર થયો છું (મટિ) તમે ઇચ્છાથી મને આજ્ઞા આપો (ગુરુ કહે ખામેહ એટલે ખમાવો. શિષ્ય કહે ઇચ્છ એટલે) હું (એ જ) ઇચ્છુ છું (અને) દિવસ સખધી (અપરાધ) ખામુ છું

यत् किञ्चित् अप्रीतिक पराप्रीतिक मक्के पाने विनये
ज किञ्चित् अपत्तिञ्च, परपत्तिञ्च जत्ते, पाणे, विणय
જે કંઈ અપ્રીતિવાળું અતિશય અપ્રીતિવાળું ભોજનમાં પાણીમાં વિનયમાં

વૈયાવૃત્ત્યે આલાપે સલાપે ઉચ્ચાસને સમાસને
 વૈયાવૃત્ત્યે, આલાપે, સલાપે, ઉચ્ચાસને, સમાસને,

વૈયાવૃત્ત્યમા આલાપમા સલાપમા ઊચ્ચે આસને સમાસ આસને

અન્તર્ભાષાયમા ઉપરિભાષાયમા યત્ કિંચિત્ મમ

અતરજ્ઞાસાણ, ઉવરિજ્ઞાસાણ, જં કિંચિ મમ્

, વચ્ચે બોલનામા ઉપરથી બોલવામા જે કંઈ મારુ

વિનયપરિહીન સૂક્ષ્મ વા વાદર વા ચૂચ જાનીય

વિણયપરિહીણં સુદુર્મં વા વાયરં વા તુષ્ટે જાણહ,

વિનયરહિતપણુ સૂક્ષ્મ કે સ્થળ કે તમે બહુ છો

અહ ન જાને તસ મિથ્યા મે દુઃકૃતમ્

અહં ન યાણામિ, તસ્સ મિથ્યા મિ દુઃકરં ।

હુ નથી બહુતો તેનુ મિથ્યા મારુ પાપ

અર્થ—(હે શુરુ!) જે કંઈ અપ્રીતિવાળુ કે અતિશય અપ્રીતિવાળુ (કાર્ય
 મારાથી કરાયુ હોય) તેનુ તેમજ ભોજનને વિષે, પાણીને વિષે, વિનયને વિષે,
 વૈયાવૃત્ત્યને વિષે, આલાપને વિષે, સલાપને વિષે, (આપનાથી) ઊંચા આસને
 (બેસવાને) વિષે, (આપની) બરાબરના આસને (બેસવાને) વિષે, (આપ બોલતા
 હોય તેની) વચ્ચે બોલવામા અને (આપે કહેલી વાતમા વિશેષતા બહુવવા)
 ઉપરથી બોલવામા જે કંઈ સૂક્ષ્મ કે સ્થૂળ વિનયરહિતપણુ મારાથી કરાયુ હોય જે
 તમે બહુ છો (અને) હુ બહુતો નથી, તેનુ મારાથી (થયેલુ) પાપ મિથ્યા (થાઓ)

વિવેચન—આ સત્રમા શિષ્યે શુરુનો કેવી રીતે વિનય સાચવવો બેઠાએ
 તે બહુ સારી રીતે બતાવેલુ છે

નામસ્તવ

લોકસ્ય ઉદ્ધોતકરાન્ ધર્મતીર્થકરાન્ વિનાન્
લોગસ્સ લજ્જોચ્ચગરે, ધમ્મતિચ્ચયરે જિણે ।

લોકના પ્રકાશ કરનારા ધર્મતીર્થને-સ્થાપનારા 'જિન'
અરિહન્ત્ ચીર્તયિષ્યામિ ચતુર્વશતિમ્ અપિ કેવલિન
અરિહત્તે કિત્તઙ્ગસ્સ, ચતુર્વીસ પિ કેવલી ॥ ૧ ॥
અરિહત્તોને કીર્તન કરીશ ચોવીસ પણ દેવવક્તાની

અર્થ—(દેવવક્તાન વડે ત્રણે) લોકના (ધર્મનો) પ્રકાશ કરનારા, ધર્મ
તીર્થને સ્થાપનારા, રાગ અને દ્વેષના છૂતનારા (અને) દેવવક્તાની એવા ચોવીસ
તીર્થકરોનું પણ હું કીર્તન કરીશ-૧

ઋપમ્ અજિત ચ વન્દે સમ્મવમ્ અભિનદન ચ સુમતિં ચ
જસન્નમજિય ચ વંદે, સન્નમજિણદણ ચ સુમઙ્ગલ ચ ।

ઋષણને અજિતને અને નમુ છું મહાનને અભિનન્દનને અને સુમતિને અને
પદ્મપ્રભ સુપાર્શ્વ વિન ચ ચન્દ્રપ્રભ વન્દે

પદ્મપ્પહ સુપાસ, જિણ ચ ચદ્દપ્પહ વદે ॥ ૨ ॥

પદ્મપ્રભને સુપાર્શ્વને જિન અને ચદ્દપ્રભને નમુ છું

અર્થ—હું ઋષણ(દેવ)ને તથા અજિત(નાથ)ને નમુ છું, સંભવ(નાથ),
અભિનદન(સ્વામી) તથા સુમતિ(નાથ)ને તેમજ પદ્મપ્રભ, સુપાર્શ્વ(નાથ) તથા
ચદ્દપ્રભ જિનને નમુ છું-૨

સુવિધિં ચ પુણ્ણદન્ત શીતલશ્રેયાસવાસુપૂજ્યાન્ ચ
સુવિહિં ચ પુણ્ણદત્ત, સીયલસિદ્ધાસવાસુપુજ્ઞા ચ ।

સુવિધિને અને પુણ્ણદન્ત શીતલ, શ્રેયાસ અને વાસુપૂજ્યને અને

વિમલમ્ અનત ચ જિન ધર્મ શાન્તિ ચ વન્દે

વિમલમણત ચ જિણ, ધમ્મ સત્તિ ચ વંદામિ ॥ ૩ ॥

વિમલને અનતને અને જિન ધર્મને શાન્તિને અને નમુ છું

૧ આનુ બીજી નામ 'લોગમ્મ સુત' છે ૨ રાગ અને દ્વેષના છૂતનારા

અર્થ—પુષ્પદત એવા (ખીજ નામવાળા) મુવિવિ(નાથ)ને, શીતલ-
(નાથ)ને, એયાસ(નાથ)ને અને વાસુપૃથ્વી(સ્વામી)ને તેમજ વિમલ(નાથ)ને,
અનત(નાથ)ને અને ધર્મ(નાથ) જિનને તથા શાંતિ(નાથ)ને હુ નમુ છુ-૩

કુન્દ્યમ્ અર ચ મહિં વન્દે મુનિસુવ્રત નમિજિન ચ
કુન્દ્યુ અરં ચ મહિ, વંદે મુણિસુવ્રયં નમિજિણં ચ ।

કુન્દુને અગ્ને અને મહિને નમુ છુ મુનિસુવ્રતને નમિ જિનને અને
વન્દે અરિષ્ટનેમિ પાર્શ્વ તથા વર્ધમાન ચ

વંદામિ રિષ્ટનેમિ, પાસં તહ વઝુમાણ ચ ॥ ૪ ॥

નમુ છુ અરિષ્ટનેમિને પાર્શ્વને તેમજ વર્ધમાનને અને

અર્થ—હુ કુન્દ્યુ(નાથ)ને તથા અન્(નાથ)ને તેમજ મહિલ(નાથ)ને, મુનિ
સુવ્રત(સ્વામી)ને તથા નમિ(નાથ) જિનને નમુ છુ વળી અરિષ્ટનેમિને, પાર્શ્વ
(નાથ)ને અને વર્ધમાન(સ્વામી)ને (પણ) હુ નમુ છુ-૪

एव। मया अभिष्टुता निधूतरजोमला प्रहीणजरामरणा

एवं मय् अजिथुआ, विदुअरयमला पहीणजरमरणा ।

આમ મારા વડે સ્તુતિ કરાયેલા કાય કર્યા છે તેજ અને વિનાશ પામ્યા છે ધડપણ
મળ જેમણે એવા અને મળ્યું જેમના એવા

चतुर्विंशति अपि जिनवरा तीर्थकरा मम प्रसीदन्तु

चउवीसं पि जिणवरा, तिठ्यरा मे पसीयतु ॥ ५ ॥

ચોવીસ પણ જિનોમા ઉત્તમ તીર્થકરો મારા પર પ્રસન્ન હો

અર્થ—આ પ્રમાણે મેં સ્તવેલા ચોવીસ તીર્થકરો કે જેમણે (કર્મરૂપ)
તેજ તથા મળને ટાળ્યા છે (તથા) જેમણે ધડપણ અને મરણનો વિનાશ
કર્યો છે (તથા જેઓ) સામાન્યકેવલીઓથી શ્રેષ્ઠ છે તે તીર્થકરો મારા ઉપર
પ્રસન્ન થાઓ.-૫

कीर्तितमन्दितमहिता

ये एते लोकस्य उत्तमा सिद्धा.

કિર્તિયવંદિયમહિયા,

जे ए लोगस्स उत्तमा सिद्धा ।

સ્તવાયેલા વડાયેલા અને પત્તયેલા જેઓ એ લોકમા ઉત્તમ સિદ્ધો

આરોગ્યવૌષ્ણિભ

સમાધિવર ઉત્તમ

વદતુ

આરુગ્યવૌષ્ણિભ, સમાધિવરમુત્તમ દિતુ ॥ ૬ ॥

આરોગ્ય ને સાચી શ્રદ્ધાનો લાભ પ્રધાન ગમાધિ ઉત્તમ આપો

અર્થ—(જેમને ઈન્દ્રાદિએ) સ્તવ્યા છે, વાદ્યા ને અને પૂજ્યા છે તથા
જેઓ લોકને વિષે ઉત્તમ સિદ્ધ (પરમાત્મા) થયા છે, તેઓ (મને) આરોગ્ય,
સાચી શ્રદ્ધાનો લાભ તેમજ પ્રધાન અને ઉત્તમ સમાધિ આપો—૬

ચત્રેગ્ય નિર્મલતરા આદિલેમ્ય અધિક પ્રકાશકરા

ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા, આશ્ચેસુ અહિય પયાસયરા ।

ચંદ્રોથી વધારે નિર્ભગ સૂર્યોથી વિશેષ પ્રકાશ કરનારા

સાગરવરગમ્भीરા સિદ્ધા સિદ્ધિ મમ દિશન્તુ

સાગરવરગમ્भीરા, સિદ્ધા સિદ્ધિ મમ દિશન્તુ ॥ ૭ ॥

ઉત્તમ મમુદ્રના જેવા ગભીર બિદ્ધો બિદ્ધિ મને આપો

અર્થ—ચંદ્રોથી વધારે નિર્ભગ, સૂર્યથી વિશેષ પ્રકાશ કરનાર (અને)
ઉત્તમ (સ્વયમ્ભૂતમણી) મમુદ્ર જેવા ગભીર એવા સિદ્ધ (પરમાત્મા) મને મોક્ષ આપો—૭

વિવેચન—આ સૂત્રમાં તીર્થકરોની તેમના નામપૂર્વક સ્તુતિ કરાયેલી છે
એથી આને 'નામસ્તવ' કહેવામાં આવે છે આમાં ચોવીસ બિનેશ્વરની સ્તુતિ છે
એથી એ 'ચૌવિસત્યો' પણ કહેવાય છે

જીવવિચારની ચાર ગાથાઓ

શદ્ધ કપર્દક ગણ્ડોલ જલૌક ' ચન્દનકાલસલહકાદય.

સંઘે કવહુય ગંઘુલ જલોય ચદણગચ્છલસલહગાદ્ ।

ગખ કોડી ગડોલા જળો ચદનક, અળસિયુ, લાલિયા વગેરે

મેહર કૃમિ પૂતરકા દ્વીન્દ્રિયા માતૃવાહાદય

મેહરિ કિમિ પૂચરગા વેઠદિય માઝવાહાઠ ॥ ૧૫ ॥

લાકડાનો કીડો કરમિયુ પ્રસ બેઠદિય ચડેલ વગેરે

અર્થ—શખ, કોડી, ગડોલા, જળો, ચદનક, અળસિયુ, લાલિયા વગેરે
(તેમજ) લાકડામાં (હત્તખ થતો) કીડો, કરમિયુ, પોગ, ચૂડેલ વગેરે બેઠદિય છે

ગુલ્મિ મત્કૂળ ચૂકા પિપીલિકા ઉપદેહિકા ચ મત્કોટકા

ગોમી મકળ જૂઝ્યા પિપીલિ ઉદેહિયા ચ મક્રોના ।

કાનખજૂરો માકડ ન કીડી ઉધધ અને મકોડા

ઈલિકા ઘૂતેલિકા સાનક ગોફીટજાતય

ઇલિય ઘયમિલ્લીઓ સાવય ગોકીરજાઠઓ ॥ ૧૬ ॥

ધધગ ધીમેલો સાના ગીંગોડાની જાતો

ગર્દમકચૌરકીટા ગોમયકીટા ચ ગાન્યકીટા ચ

ગદ્દહયચોરકીના ગોમયકીના ચ ધન્નકીના ચ ।

ગધેયા ચોરકીડા છાણુના કીડા અને ધાન્યના કીડા અને

કુન્થુ ગોપાલિકા ઈલિકા ત્રીન્દ્રિયા ઇન્દ્રગોપાદય

કુન્થુ ગોવાલિય ઇલિયા તેઠદિય ઇદગોવાઠ ॥ ૧૭ ॥

કથવો ગોપાલિકા ઇલિકા તેઠદિય ગોકળગાય વગેરે

અર્થ—કાનખજૂરો, માકડ, જૂ, કીડી, ઉધધ અને મકોડા તેમજ ધધગ,
ધીમેલો, સાના, ગીંગોડાની જાતો, ગધેયા, ચોરકીડા, છાણુના કીડા,
કથવો, ગોપાલિકા, ઇલિકા, ગોકળગાય વગેરે તે

ચતુર્ગિદિયા ચ વૃથિક દિદિણ મમરા ચ બ્રમરિકા તિદ્ધા
 ચતુર્ગિદિયા ય વિદ્ધુ ટિંકુણ જમરા ય જમરિયા તિદ્ધા ।

ચતુર્ગિદિય અને ચીડી જગાઈ ભમગ અને ભમરી તીડ
 મશિકા દસા મશકા કમારિકા કપિલહોલકાદય

મઘિય મસા મસગા કસારી કઝિલમોલાઈ ॥ ૧૮ ॥

માખી ઠાસ મજલ કસારી ખડમાડડી વગેરે

અર્થ—અને વીંછી, જગાઈ, ભમગ, ભમરી, તીડ, માખી, ઠાસ, મજલ
 કસારી, ખડમાડડી વગેરે ચતુર્ગિદિય છે

ચતુરિદ્રિયા ય વૃથિક દિફ્ફણ અમરા ચ પ્રા

ચર્જરિદ્રિયા ય વિદ્યુ દિક્કુણ ચમરા ય

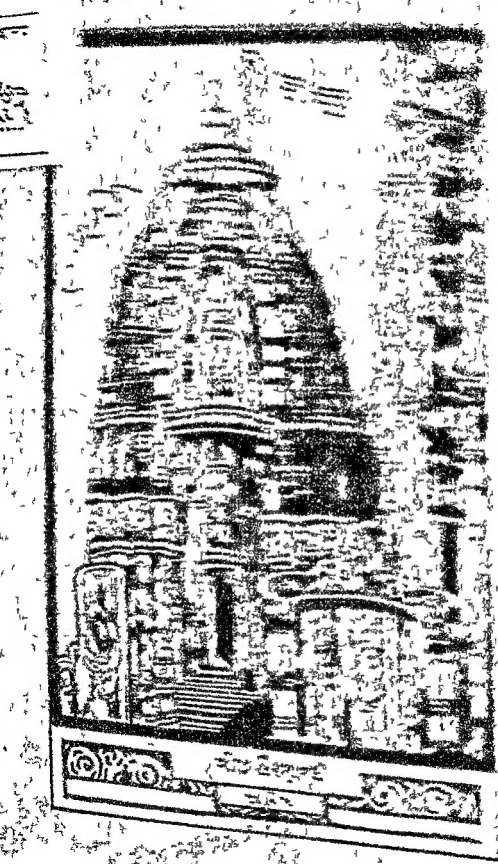
ચર્જરિદ્રિયા યને વીંછી બખાડ બમરા યને

મલિકા દસા મલકા કસારિકા કપિલહોલકાદય

મદ્રિય મસા મસગા કમ્મારી કલિલમોલાઈ

માળી ડાસ મલ્લર કમાડી બડમાડી વગેરે

અર્થ—અને વીંછી, બખાડ, બમરા, બમરી, તીડ,
કસારી, બડમાડી વગેરે

ચતુરિદ્રિયા ષ વૃથિક દ્વિઘ્ન અમરા ચ અમરિકા તિહ્વા
 ચતુરિદ્રિયા ય વિષ્ણુ દિકુણ નમરા ય નમરિયા તિહ્વા ।

ચરિત્રિયે અને વીંછી બગાથ ભમરા અને ભમરી તીડ

મશ્વિકા દસા મશ્વિકા કમારિકા કપિલડોલકાદય

મઘિય નસા મસગા ફસારી કવિલનોલાડ ॥ ૧૭ ॥

માળી રાગ મ જન કન્યાની બહમાકડી વગેરે

અર્થ—અને વીંછી, બગાથ, ભમરા, ભમરી, તીડ, માળી, ડાસ, મશ્વર, ફસારી, બહમાકડી વગેરે ચરિત્રિય છે
